

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับจังหวัดพะเยา
2. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา
3. แนวความคิดและทฤษฎีความคาดหวัง
4. ทฤษฎีความคาดหวังจากสื่อ
5. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับจังหวัดพะเยา

ภาพ 1 แสดงตราประจำจังหวัดพะเยา

รูปพระเจ้าตนหลวง วัดศรีโคมคำ ความหมาย ดวงตราประจำจังหวัดพะเยารูปพระเจ้าตนหลวง วัดศรีโคมคำ พระพุทธรูปคู่เมืองอันเป็นหลักรวมใจของชาวพะเยา ลายกนกเปลวบน พื้นเบื้องหลังองค์พระพุทธรูป หมายถึง ความรุ่งเรืองเบื้องล่างริมของดวงตราเป็นกวีานพะเยา ซึ่งมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดี และมีชอรวงข้าวประกอบอยู่ทั้งสองข้าง ซึ่งหมายถึงลักษณะของความเป็นคู่ข้าวคู่น้ำ

คำขวัญของจังหวัดพะเยา "กวีานพะเยาแหล่งชีวิต ศักดิ์สิทธิ์พระเจ้าตนหลวง บวงสรวงพ่อขุนงำเมือง งามลือเลื่องดอยบุษราคัม"

1. สภาพทั่วไป

ตั้งอยู่ภาคเหนือของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานคร 735 กม. ลักษณะภูมิประเทศเป็นป่าเขา ที่ราบสูง มีระดับความสูงตั้งแต่ 300-1,550 เมตรจากระดับน้ำทะเล นอกนั้นพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลักษณะภูมิอากาศเนื่องจากมีป่าไม้และภูเขาล้อมรอบจึงทำให้อากาศหนาวมากในฤดูหนาวและอากาศไม่ร้อนจัดในฤดูร้อน มีเทือกเขาสำคัญ คือ เทือกเขาฝิ่ปันน้ำ มี แม่น้ำสำคัญไหลผ่าน 3 สาย คือ แม่น้ำอิง แม่น้ำ ยม และแม่น้ำลาว

2. ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดพะเยา เป็นจังหวัดชายแดน ตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย มีเขตระหว่างเส้นรุ้งที่ 18 องศา 44 ลิปดาเหนือ ถึง 19 องศา 44 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 99 องศา 40 ลิปดาตะวันออก ถึง 100 องศา 40 ลิปดาตะวันออก โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดเขต อ. พาน อ. ป่าแดด อ. เทิง จังหวัดเชียงราย

ทิศใต้ ติดเขต อ. งาว จ. ลำปาง และ อ. สอง จ. แพร่

ทิศตะวันออก ติดกับ แขวงไชยะบุรี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และ

อ. ท่าวังผา อ. บ้านหลวง กิ่ง อ. สองแคว จ. น่าน

ทิศตะวันตก ติดเขต อ. งาว อ. วังเหนือ จ. ลำปาง

3. ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดพะเยา เป็นที่น้สบสูงและภูเขา มีระดับความสูงตั้งแต่ 300-1,500 เมตร จากระดับน้ำทะเล มีเทือกเขาอยู่ทางทิศตะวันตก ตะวันออกเฉียงเหนือ ตะวันออกเฉียงใต้และตอนกลางของพื้นที่จังหวัด มีเนื้อที่ประมาณ 6,335.06 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,959,412 ไร่ มีพื้นที่ขนาดใหญ่เป็นลำดับที่ 15 ของภาคเหนือ และมีพื้นที่ป่าไม้ (จากภาพถ่ายดาวเทียม ปี 2542) ประมาณ 1,503,174 ไร่ หรือร้อยละ 37.96 ของพื้นที่จังหวัด สภาพเป็น ป่าดงดิบและป่าไม้เบญจพรรณ ไม้ที่สำคัญได้แก่ ไม้สัก ไม้ประดู่ ไม้มะค่า ไม้ชิงชัน ไม้ยาง ไม้เต็ง ไม้รัง ฯลฯ จังหวัดพะเยามีพื้นที่อยู่ในที่ลุ่มน้ำโขงและลุ่มน้ำเจ้าพระยา ส่วนที่อยู่ในลุ่มน้ำโขง คือพื้นที่อำเภอเมือง อ. ดอกคำใต้ อ. จุน อ. ปง (บางส่วน) อ. เชียงคำ และ อ. แม่ใจ ส่วนที่อยู่ในลุ่มน้ำเจ้าพระยา คือ อ. ปง และ อ. เชียงม่วน ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำยม

เทือกเขาที่สำคัญ ได้แก่ ดอยภูลังกา ดอยสันปันน้ำ ดอยแม่สุก ดอยขุนแม่แฝก ดอยขุนแม่ต้า ดอยขุนแม่ต๋อม

4. ลักษณะภูมิอากาศ

แบ่งออกได้เป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน อยู่ระหว่างเดือน มีนาคม ถึงเดือนพฤษภาคม
 อากาศร้อนจัดในเดือน พฤษภาคม อุณหภูมิวัดได้ 39.5 องศาเซลเซียส ฤดูฝน อยู่ระหว่างเดือน
 พฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม ฝนตกหนาแน่นในเดือนพฤษภาคม ฝนตกตลอดปี ประมาณ 1,043.9
 มม. มีวันฝนตก 101 วัน ฤดูหนาว อยู่ระหว่างเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์ อากาศหนาว
 จัดในเดือนพฤศจิกายน และ มกราคม อุณหภูมิต่ำสุดวัดได้ 10.8 องศาเซลเซียส ในเดือนธันวาคม

5. การปกครอง

ประกอบด้วย 7 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ คือ อ.เมืองพะเยา อ.เชียงคำ อ.เชียงม่วน อ.
 ปง อ.ดอกคำใต้ อ.จุน อ.แม่ใจ กิ่ง อ.ภูซาง และกิ่ง อ.ภูกามยาวแบ่งเป็น 68 ตำบล 795
 หมู่บ้าน

6. ประชากร

จำนวนประชากร ปี 2546 มีทั้งสิ้น 501,509 คน เป็นชาย 247,765 คน เป็น
 หญิง 253,744 คน ประชากรชายคิด เป็นร้อยละ 49.4

ประชากรหญิงคิดเป็นร้อยละ 50.6 ของประชากรทั้งจังหวัด

ประชากรอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมือง 19,663 คน หรือร้อยละ 3.9

ประชากรอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบล 85,701 คน หรือร้อยละ 17.1

ประชากรอาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล 396,145 คน หรือร้อยละ 79.0

มีจำนวนบ้านทั้งสิ้น 155,466 หลัง

มีบ้านอยู่ในเขตเทศบาลเมือง 7,923 หลัง

มีบ้านอยู่ในเขตเทศบาลตำบล 28,355 หลัง

มีบ้านอยู่นอกเขตเทศบาล 119,188 หลัง

มีชาวเขาอาศัยอยู่กระจัดกระจายตามบริเวณเทือกเขาสูง ได้แก่ เฝ่าเย้า เฝ่าแม้ว
 เฝ่าลีซอ และลื้อ จำนวน 46 หมู่บ้าน 2,574 ครัวเรือน

โดยกระจายอยู่ตามอำเภอต่าง ๆ เช่น อ.ปง อ.เชียงคำ อ.เชียงม่วน อ.แม่ใจ
 กิ่ง อ.ภูซาง อ.ดอกคำใต้ และ อ.เมือง

7. การเกษตร

จังหวัดพะเยามีพื้นที่เพาะปลูกข้าวทั้งสิ้น ประมาณ 779,511 ไร่ มีผลผลิตข้าวรวม
 ประมาณ 431,643 ตัน

มีเนื้อที่เพาะปลูกพืชไร่ ประมาณ 330,707 ไร่ มีผลผลิตประมาณ 278,406 ตัน

มีเนื้อที่ปลูกพืชผัก ประมาณ 35,903 ไร่ มีผลผลิตประมาณ 37,808 ตัน มีเนื้อที่
ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น ประมาณ 116,167 ไร่ มีผลผลิตประมาณ 70,250 ตัน

อาชีพหลักของประชากร คือ การทำนา

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเขียวถั่วดำ ถั่วเขียวถั่วแดง
กระเทียม ขิง ยาสูบ ลิ้นจี่ มะม่วง มะขาม ลำไย

การปลูกสัตว์ สัตว์ที่เลี้ยงมากที่สุด ได้แก่ ไก่ โค สุกร เป็ด และกระบือ

แหล่งประมงที่สำคัญ คือ กว๊านพะเยา อ่างเก็บน้ำแม่ปืม อ่างเก็บน้ำแม่กา โดยมี
ศูนย์พัฒนาและวิจัย ประมงน้ำจืดพะเยา เป็นหน่วยงานที่เพาะพันธุ์ปลาชนิดต่าง ๆ

พันธุ์ปลาที่สำคัญ ได้แก่ ปลานิล ปลายี่สกเทศ ปลาตะเพียน ปลาไน ปลาชัง
ปลาลิ้น ปลาเฉา

8. การศึกษา

ในปีการศึกษา 2546 จังหวัดพะเยา

มีสถานศึกษา จำนวน 347 แห่ง

มีวิทยาลัยเทคนิค จำนวน 2 แห่ง

มีวิทยาลัยการอาชีพ จำนวน 2 แห่ง

มีวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี จำนวน 1 แห่ง

มีวิทยาลัยพยาบาล จำนวน 1 แห่ง

มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม ฯ จำนวน 9 แห่ง

มีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 1 แห่ง

มีสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน จำนวน 5 แห่ง

มีจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย จำนวน 1 แห่ง

มีมหาวิทยาลัย จำนวน 1 แห่ง

9. การสาธารณูปโภค

ไฟฟ้า ในปี 2546 จังหวัดพะเยา มีจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า 130,610 ราย ประปา ในปี
2546 จังหวัดพะเยา มีการประปาพะเยา-ดอกคำใต้ มีโรงกรองน้ำ จำนวน 2 แห่ง โดยใช้น้ำจาก
กว๊านพะเยา ปัจจุบันให้บริการ น้ำสะอาดแก่ชุมชนเมืองพะเยา และ อ.ดอกคำใต้ มีการประปาชุมชน
จำหน่ายน้ำ 3 เขต คือ อ.จุน อ.ปง อ.เชียงคำ มีกำลังการผลิตน้ำประปาทั้งสองแห่งประมาณ
7,708,800 ลูกบาศก์เมตรมีจำนวนผู้ใช้น้ำประปา ประมาณ การคมนาคม

10. แหล่งท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ กว๊านพะเยา หนองเล็งทราย น้ำตกจำปาทอง น้ำตกภูซาง น้ำตกผาแดง น้ำตกภูดงก้า น้ำตกธารสวรรค์ วนอุทยานบ้านถ้ำ อ่างเก็บน้ำแม่ปืม ถ้ำผากุด ผังต้า วนอุทยานแห่งดอยหลวง วนอุทยานแห่งชาติดอยภูนาง วนอุทยานแห่งชาติภูซาง

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ วัดศรีโคมคำ (วัดพระเจ้าตนหลวง) หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดอนาลโยทิพยาราม วัดป่าแดงบุญนาคน วัดราชคฤห์ เวียงลอ วัดศรีจอมเรือง วัดนันทาราม วัดท่าฟ้าใต้ วัดพระเจ้านั่งดิน วัดศรีสุพรรณ วัดพระธาตุดอยหยวก วัดศรีปิงเมือง หมู่บ้านไทลื้อ หมู่บ้านชาวเขาเผ่าเย้าปางปูเลาะ (www.phayao.go.th, 16 มีนาคม 2548.)

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา

1. ประวัติการก่อตั้ง วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา

มหาวิทยาลัยนเรศวรได้ตระหนักถึงความสำคัญของการกระจายโอกาส และการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา โดยพิจารณาแล้วเห็นว่า การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ยังไม่เอื้อต่อการขยายพื้นฐานทางสังคม ผู้มีฐานะดียังคงได้เปรียบทางด้านสังคม มีโอกาสในการศึกษา มากกว่าในขณะที่ผู้ที่อยู่ห่างไกลยังด้อยโอกาสที่จะเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา ประกอบกับ มหาวิทยาลัยได้พิจารณาร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัดและสมาชิกผู้แทนราษฎรจังหวัดพะเยา รวมทั้ง ผู้แทนองค์กรต่าง ๆ จากทั้งภาครัฐและเอกชนเห็นว่า จังหวัดพะเยาเป็นจังหวัดที่มีปัญหา ด้านเศรษฐกิจ ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่ำสุดในเขตภาคเหนือและระดับการศึกษาของประชากรโดย เฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องยากที่จะทำการแก้ไข ปัญหาช่องว่าง ทางเศรษฐกิจ และสังคมดังกล่าวสามารถแก้ไขได้แบบยั่งยืนด้วยการใช้กลไกทางการศึกษาพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ การที่จะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรม และสังคม โดยการให้การศึกษาระดับสูงแก่ประชากรในจังหวัดพะเยา โดยเฉพาะการศึกษาระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงได้จัดทำโครงการกระจายโอกาสทางการศึกษาสู่จังหวัดพะเยาขึ้น การจัดทำโครงการดังกล่าว สอดคล้องกับนโยบายของทบวงมหาวิทยาลัย ที่สนับสนุนให้มหาวิทยาลัยขยายเขตการศึกษาออกไปสู่ภูมิภาค ทบวงมหาวิทยาลัยจึงได้พิจารณานำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบใน คราวประชุมเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2538 และต่อมาคณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2539 ได้มีมติให้ใช้ชื่อว่า วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา

ระยะเริ่มแรกได้ใช้อาคารเรียนของโรงเรียนพะเยาพิทยาคมเป็นการชั่วคราว โดยมหาวิทยาลัยได้ปรับปรุงอาคาร 2 หลังเป็นห้องเรียน และบริหารประกอบด้วย ห้องเรียนจุนิสิตได้ ห้องละประมาณ 60 คน จำนวน 16 ห้อง และจุนิสิตได้ 120 คนจำนวน 4 ห้อง ห้องสำนักงาน บริหาร ห้องพักอาจารย์ 1 ห้อง และ ห้องคอมพิวเตอร์จำนวน 40 ชุด 1 ห้อง

ทั้งนี้มหาวิทยาลัยได้จัดการเรียนการสอนเฉพาะวันเสาร์ - อาทิตย์ เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอนของโรงเรียนรวมถึงภารกิจการสอนของอาจารย์ จากมหาวิทยาลัย นครสวรรค์ พิษณุโลกซึ่งจะต้องเดินทางมาสอนยังจังหวัดพะเยา โดยในวันจันทร์ - ศุกร์ ที่ไม่มีการเรียน การสอนทางโรงเรียนสามารถใช้ห้องเรียน อุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอน สำหรับสอนนักเรียน ของโรงเรียนได้

สำหรับสถานที่ตั้งถาวร มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ได้ร่วมกับจังหวัดพะเยาจัดหาสถานที่ตั้งและแผนการหาที่ตั้งและแผนการก่อสร้างอาคารสถานที่ให้สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียน การสอน ณ บริเวณตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ประกอบด้วยที่ดินจำนวน 5,727 ไร่ ซึ่งเป็นที่ดินสาธารณะประโยชน์ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงมหาดไทย จำนวน 1,147 ไร่ และที่ป่าสงวนแห่งชาติ ภายใต้การกำกับดูแลของกรมป่าไม้ จำนวน 4,580 ไร่ ซึ่งขณะนี้ ได้รับ อนุญาตให้มหาวิทยาลัยใช้ประโยชน์เรียบร้อยแล้ว สำหรับการพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพะเยาได้มอบ เงินจำนวน 2,000,000 บาท เป็นค่าทำถนนชั่วคราวความยาวประมาณ 3 กิโลเมตร เข้าพื้นที่ ขณะเดียวกัน มหาวิทยาลัยก็ได้รับงบประมาณดำเนินการก่อสร้างอาคารสถานที่ประกอบด้วย อาคารเรียนรวม พื้นที่ประมาณ 20,000 ตร.ม. อาคารบริหาร และบริการ พื้นที่ประมาณ 8,150 ตร.ม. การติดตั้งระบบไฟฟ้าเข้าไปภายในบริเวณอาคารของมหาวิทยาลัย การก่อสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำ ก่อสร้างถนนลาดยาง ความยาว 4 กิโลเมตร กว้าง 8 เมตร การก่อสร้างโรงกรองน้ำประปา ปัจจุบัน การก่อสร้างอาคารสถานที่ดังกล่าวได้แล้วเสร็จ และได้ทำการเปิดสอนตั้งแต่ปีการศึกษา 2542 จนถึงปัจจุบัน

2. ปรัชญาของมหาวิทยาลัย

วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา มุ่งเน้นการค้นคว้าและสะสมองค์ความรู้เพื่อผลิตบัณฑิต ให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการและความเป็นสากล มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีงามใน การดำรงชีวิต และสร้างสรรค์ให้เกิดความสงบและสันติสุข มุ่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีเพื่อเป็นมรดกของชาติสืบต่อไป

3. ปณิธาน

มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา มุ่งพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูง ทุกด้าน เป็นศูนย์รวมแห่งวิทยาการต่างๆ ที่มีคุณค่าต่อมวลมนุษยชาติ โดยเฉพาะเขต 6 จังหวัด

ภาคเหนือ คือ พะเยา แพร่ น่าน เชียงราย ลำปาง และแม่ฮ่องสอน โดยการผลิตบัณฑิต และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชน ตลอดจนการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น

มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา มีปณิธานอันแน่วแน่ ที่จะดำรงความเป็นเลิศทางวิชาการ และความเป็นสากล ในอันที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อเกื้อหนุนต่อการพัฒนาประเทศ ได้แบบยั่งยืน มุ่งสร้างบัณฑิตให้เป็นผู้รอบรู้ทางวิชาการ เชี่ยวชาญวิชาชีพ ในด้านสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และจรรยาบรรณ มีความเป็นสากลทั้งในเชิงเทคโนโลยี และภาษาที่จำเป็น รวมทั้งมีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ อีกทั้งเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีจิตใจ ร่วมพัฒนาชุมชนและประเทศชาติ

4. วัตถุประสงค์

- เพื่อเป็นสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษาเฉพาะทาง และมุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตให้มีความรอบรู้วิชาการ เชี่ยวชาญวิชาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ เป็นแบบอย่างที่ดีงามในการดำรงชีวิต
- เพื่อเป็นสถาบันการศึกษาชั้นแนวหน้าของประเทศที่จะผลิตบัณฑิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระดับสูง รวมทั้งเป็นแหล่งค้นคว้า วิจัยในศิลปวิทยาการค้นต่างๆ ที่เกื้อหนุนต่อการพัฒนาประเทศ รวมถึงการให้บริการทางวิชาการแก่หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน
- เพื่อเป็นสถาบันการศึกษา ที่มุ่งเน้นพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ และความเป็นสากล ภายใต้การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยทั้งในและต่างประเทศ
- เพื่อเป็นสถาบันการศึกษา ที่เป็นศูนย์กลาง การศึกษาระดับอุดมศึกษาใน 6 จังหวัดภาคเหนือ คือ พะเยา แพร่ น่าน เชียงราย ลำปาง และแม่ฮ่องสอน
- เพื่อเป็นสถาบันการศึกษาที่มุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการบริการ การจัดการเรียนการสอน และการวิจัยที่สมบูรณ์แบบ
- เพื่อเป็นสถาบันการศึกษาที่เป็นศูนย์รวมการอนุรักษ์ และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม อันที่จะนำไปสู่การเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม
- เพื่อเป็นการกระจายโอกาสและสร้างความเสมอภาค ทางการศึกษามุ่งเน้นการนำความเจริญไปสู่ภูมิภาค

- เพื่อเป็นสถาบันการศึกษาที่มีขีดความสามารถในการเป็นผู้นำในการสร้างสมเทคโนโลยีสารสนเทศที่จำเป็นสำหรับประเทศ รวมทั้งการประสานความร่วมมือ และความช่วยเหลือ ในส่วนภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง ตอนบน และภูมิภาคอื่น ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

- เพื่อเป็นสถาบันการศึกษา ที่นำความหลากหลายในศักยภาพทางวิชาการ มาเป็นปัจจัยพื้นฐาน ประมวล เข้ากับองค์ความรู้ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับความต้องการ การค้นคว้าเทคนิค การปฏิบัติงานจริงในภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรม

- เพื่อเป็นสถาบันการศึกษาที่มีระบบการบริหารที่รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ สามารถประกันคุณภาพผลผลิตสามารถตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องได้ตลอดเวลา

5. วิสัยทัศน์ (Vision)

วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา ต้องเป็นมหาวิทยาลัยเฉพาะด้าน มุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล รวมทั้งการสร้างองค์ความรู้ใหม่โดยอาศัยการมีหุ้นส่วน (Partnership) และสร้างระบบเครือข่ายทางวิชาการ (Networking) ทั้งในและต่างประเทศให้บรรลุความเป็นเลิศทางวิชาการให้อยู่ในระดับแนวหน้า อันที่จะเป็นขุมกำลังทางวิชาการที่ช่วยชี้นำสังคม และชุมชน โดยเฉพาะการสร้างจิตสำนึกให้คนไทยได้เข้าใจในความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนระบบการคิด ทศนคติ และกระบวนการทำงาน ให้เอื้อต่อการพัฒนาที่มุ่งสู่ประสิทธิภาพ คุณภาพ รู้เท่าและก้าวทันโลก สามารถเลือกใช้ความรู้และเทคโนโลยีได้อย่างคุ้มค่าและเหมาะสม มีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี และมีความยืดหยุ่นพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต

6. พันธกิจ (Mission)

วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา ต้องยกระดับเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐเพื่อปฏิบัติการหลักที่สำคัญ ในฐานะสถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล มุ่งกระจายโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาให้กับประชากรในภูมิภาคโดยเฉพาะในเขตภาคเหนือตอนบน 6 จังหวัด ได้แก่ พะเยาแพร่ น่าน ลำปาง เชียงราย และแม่ฮ่องสอน โดยการจัดการเรียนการสอน ในสาขาวิชาต่าง ๆ ทั้งกลุ่มสังคมศาสตร์ กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและประเทศชาติ รวมทั้งวิทยาเขตฯ จะต้องเคลื่อนเข้าไปให้บริการในชุมชนให้ได้อย่างทั่วถึง โดยมีพันธกิจที่สำคัญ ดังนี้

ด้านการผลิตบัณฑิต

วิทยาเขตพะเยา มีภารกิจหลักที่ต้องทำการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทุกระดับอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นปัจจัยสำคัญในการชักนำให้เกิดความเจริญยั่งยืนและการหลีกเลี่ยงภาวะชะงักงันเส้นทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ วิทยาเขตฯ จะต้องมุ่งเน้นการสร้างบัณฑิตให้มีงานทำ และสามารถไปทำงานได้ทุกแห่งในโลก การผลิตบัณฑิตในระดับปริญญาตรี – โท จะดำเนินการโดยการมีหุ้นส่วน (Partnership) หรือสร้างเครือข่าย (Networking) ทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงในต่างประเทศ เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพและความพร้อมด้านอาจารย์ของเราควบคู่ไปกับมาตรฐานทางวิชาการด้วย นอกจากนี้จะต้องปรับตัวให้มีพลวัตและความหลากหลายมากขึ้นในอนาคต ทั้งในเชิงวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากำลังคนทุกระดับอย่างต่อเนื่อง ทั้งเพื่อพัฒนาทักษะและภูมิปัญญาในงานอาชีพ ในฐานะแรงงานทางเศรษฐกิจของประเทศ และเพื่อพัฒนาจิตสำนึกและคุณธรรมในฐานะมนุษย์และพลเมืองดีของสังคมไทยและสังคมโลก กลุ่มเป้าหมายอุดมศึกษาต้องมีความหลากหลายยิ่งขึ้น ครอบคลุมทั้งกลุ่มเป้าหมายก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงานและกลุ่มเป้าหมายในตลาดแรงงาน นอกจากนี้ยังต้องมีการปรับตัวเกี่ยวกับเรื่องวิธีการและเนื้อหาสาระอีกด้วย

ด้านการวิจัย

วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา จะมุ่งการวิจัยและพัฒนาโดยเฉพาะการวิจัยประยุกต์ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่มีรูปแบบที่ซับซ้อนขึ้น เช่น การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี เพื่ออุตสาหกรรมสมัยใหม่ที่ใช้ทุนปัญญามากกว่าทุนแรงงานหรือทุนวัตถุดิบ การวิจัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรและการฟื้นฟู และการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม การวิจัยเชิงอุตสาหกรรม การวิจัยและพัฒนาาระบบบริการด้านสาธารณสุข เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันวิทยาเขตฯ จะให้ความสำคัญสูงขึ้นแก่การวิจัยพื้นฐานควบคู่ไปกับการวิจัยประยุกต์ โดยมุ่งให้การพัฒนาการวิจัยพื้นฐานในสาขาต่าง ๆ เป็นฐานนำไปสู่การวิจัยประยุกต์ที่มีประสิทธิภาพและการเรียนการสอนที่มีประสิทธิผล และสร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเองด้านความรู้ของประเทศไทยได้อย่างแท้จริงในระยะยาว โดยจะต้องสร้างผู้นำในการทำวิจัย ดำเนินการในลักษณะหุ้นส่วน (Partnership) หรือการสร้างเครือข่าย (Networking) กับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงทั้งในและต่างประเทศ เพื่อนำไปสู่ความเป็นสากลได้เร็วขึ้นด้วย

ด้านการบริการวิชาการ

มหาวิทยาลัยนเรศวรจะมุ่งเน้นการบริการทางวิชาการในรูปแบบที่หลากหลายขึ้น การให้บริการบางประเภทควรจะเน้นแหล่งเงินทุนที่สำคัญยิ่งขึ้นของสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะ การให้บริการวิชาการแก่กลุ่มเป้าหมายที่มีกำลังซื้อสูง เช่น ภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม รวมทั้งควร ได้มีการพิจารณาเกี่ยวกับการลงทุนและดำเนินการร่วมกับภาคเอกชนในการบริการวิชาการ บางประเภท โดยเฉพาะการจัดตั้งหน่วยทดสอบมาตรฐานในสาขาต่าง ๆ เพื่อให้บริการทั่วไป เป็นต้น การดำเนินการอาจจะต้องใช้ระบบหุ้นส่วน (Partnership) และการสร้างเครือข่าย (Networking) เข้ามาช่วยในการสร้างจุดแข็งและการยอมรับของสังคมโดยทั่วไป

ด้านการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม

วิทยาเขตสารสนเทศพะเยาตระหนักดีว่าภารกิจด้านนี้กว้างขวางยิ่งขึ้นในอนาคต เนื่องจากแนวโน้มการผสมผสานทางวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมในประชาคมโลกในด้าน เศรษฐกิจมากขึ้น ทำให้การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสังคมไทยเป็นรากฐานของการพัฒนา อย่างมีคุณภาพ การทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมไม่ควรถูกจำกัดอยู่แต่ในการอนุรักษ์มรดก ทางศิลปและวัฒนธรรมไทยเท่านั้น แต่ควรหมายรวมถึงการศึกษาให้เข้าใจความเป็นไทยอย่าง ถ่องแท้ เพื่อนำไปสู่การส่งมอบความแตกต่างทางวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันในประชาคมโลกอย่าง มีเอกลักษณ์และศักดิ์ศรี การเสริมสร้างวัฒนธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับบุคคล องค์กร และสังคมอีกด้วย

7. เป้าหมาย (Goal)

วิทยาเขตสารสนเทศพะเยาต้องพัฒนาไปสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศที่มี คุณภาพและมาตรฐานในระดับสากลด้วยการให้ได้รับการยกย่องในระดับชาติและระดับนานาชาติ การปฏิบัติภารกิจไม่ว่าจะเป็นการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ จะตั้งเป้าหมายที่จะ นำไปสู่ความมั่นคงและความยั่งยืนของเศรษฐกิจสังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นสำคัญ จึงได้กำหนดเป้าหมายของการพัฒนาวิทยาเขตมหาวิทยาลัยเอกเทศ ไว้ดังนี้

- เป็นมหาวิทยาลัยเฉพาะทาง โดยมุ่งเน้นในกลุ่มสาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและความต้องการของ ประชาชนและประเทศชาติ
- เป็นมหาวิทยาลัยที่มีระบบการบริหาร มีอิสระจากระบบราชการ มีความ คล่องตัวและมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างแรงจูงใจให้ดึงดูดบุคลากรที่มีศักยภาพทางวิชาการเข้า มาในระบบให้มากที่สุด การจัดรูปแบบองค์กรจะจัดในลักษณะบูรณาการ (Integration) เพื่อ

นำไปสู่ความประหยัดมีประสิทธิภาพ และความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการ สามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา

- เป็นมหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล มีความรอบรู้ทางทฤษฎี และมีทักษะการปฏิบัติงานวิชาชีพในสาขาของตนเองได้ตามมาตรฐานวิชาชีพกำหนด อีกทั้งต้องเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพด้วย มุ่งเน้นการประกันคุณภาพการศึกษาโดยตั้งปรัชญาของบัณฑิตที่พึงประสงค์ไว้ ดังนี้ เป็นผู้มีความเพียร ความอดทน มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง และต่อสังคม มีคุณธรรม จริยธรรม บูรณาการทั้งร่างกาย จิตใจ และจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ มีความเอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์ มีความเสียสละตลอดจนอุดมการณ์ต่อส่วนรวม เป็นผู้รอบรู้วิชาการ เชี่ยวชาญวิชาชีพในสาขาวิชานั้น ๆ ตลอดจนคิดเป็น ทำเป็นแก้ไขปัญหาเป็น และมีความมุ่งมั่นที่จะแสวงหาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นผู้มีความรู้และทักษะด้านภาษาต่างประเทศด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและด้านการบริหารจัดการ

- เป็นมหาวิทยาลัยที่ต้องกระจายโอกาสทางการศึกษาในทุกจังหวัดของเขตภาคเหนือตอนบน(Extended Education Centers) เพื่อตอบสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้นของประชากรในด้านการศึกษา

- เป็นมหาวิทยาลัยที่มุ่งความเป็นเลิศทางการวิจัย (Research Oriented) โดยการจัดตั้งองค์การรองรับเป็นศูนย์ภายในแต่ละสถาบันหรือคณะ มุ่งสร้างผู้นำทางการวิจัยภายใต้ Partnership และ Networking กับสถาบันที่มีชื่อเสียงทั้งในและต่างประเทศที่จะทำให้อาจารย์ทุกคนได้ทำงานวิจัยอย่างน้อย 1 เรื่อง ทุก 3 ปี และต้องตีพิมพ์ในวารสารระดับประเทศและระดับนานาชาติได้ด้วย

- เป็นมหาวิทยาลัยที่มีความเป็นเลิศทางภาษาต่างประเทศ และความทันสมัยในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ ในยุคของโลกไร้พรมแดน (Globalization)

- เป็นมหาวิทยาลัยที่เน้นความมีรูปธรรม ของการเป็นมหาวิทยาลัยต้นแบบสงบสันติ เป็นสังคมแห่งความเอื้ออาทร เป็นตัวอย่างที่ดีงามของสังคมและเป็นที่ยิ่งใหญ่ของประชาชนได้อย่างแท้จริง

- เป็นมหาวิทยาลัยที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อสร้างจิตสำนึกและความผูกพันของสังคมกับมหาวิทยาลัยในฐานะที่เป็นของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

- เป็นมหาวิทยาลัยที่มุ่งปฏิบัติการกิจในลักษณะของ Partnership และมีระบบเครือข่าย (Networking) กับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง ทั้งภายในและต่างประเทศ เพื่อพัฒนา ศักยภาพและขีดความสามารถทางวิชาการ บุคลากร ข้อมูลข่าวสารอันเป็นองค์ความรู้ใหม่ด้วย
 - เป็นมหาวิทยาลัยที่เน้นความสำคัญด้านการประกันคุณภาพการศึกษา โดยจะต้องดำเนินการจัดทำคู่มือการประกันคุณภาพให้ทุกหน่วยงานดำเนินการอย่างต่อเนื่องและจะต้องกำหนดมาตรการในการประกันคุณภาพให้เป็นภารกิจของบุคลากรทุกคนของมหาวิทยาลัย
- www.pyo.nu.ac.th/a_py0/main.html, 16 มีนาคม 2548.

แนวความคิดและทฤษฎีความคาดหวัง

Murray โน (ธีรวัฒน์ ชูรัตน์, 2541, หน้า 32 อ้างอิงจาก ศรีนิตย์ บุญทอง 2521 หน้า 10) ได้ให้แนวความคิดของความคาดหวังว่าเป็นระดับผลงานที่บุคคลกำหนด หรือคาดหวังว่าจะทำได้ เมื่อให้บุคคลที่ทำงานที่ตนเคยทำและความคาดหวังนั้น เป็นระดับที่บุคคลปรารถนาจะไปให้ถึง เป้าหมายที่กำหนดไว้ในการทำงานแต่ละครั้ง บุคคลจะรู้สึกประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวในการที่จะไปให้ถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ ขึ้นอยู่กับระดับความยากหรือความง่ายของงานที่ทำนั้น ถ้างานนั้นเป็นงานที่ง่ายมากกว่า ทำสำเร็จก็ไม่มี ความหมายและในทางตรงกันข้าม งานที่มีความยากมาก ๆ ก็จะไม่ ได้ผลเช่นเดียวกัน เพราะผู้ทำจะไม่เกิดความรู้สึกว่างานนั้นเป็นสิ่งที่ท้าทาย ความสามารถด้วยรู้สึกได้ว่า แม้ทำไม่สำเร็จก็ไม่คิดว่าเป็นความล้มเหลว ดังนั้นความรู้สึกว่าตน ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวจะเกิดขึ้นเมื่อทำงานในระดับกลาง ๆ นอกจากนี้ ศรีนิตย์ บุญทอง ยังได้อ้างถึงแนวคิดของดีเซคโค ที่กล่าวว่า การกำหนดความคาดหวังของบุคคล นอกจากขึ้นอยู่กับ ความยากง่ายของงานแล้ว ยังขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ผ่านมาในการทำงานนั้น ๆ ด้วย กล่าวคือ ถ้าบุคคลเคยประสบความสำเร็จในการทำงานนั้นมาก่อน ก็จะทำให้การกำหนดความคาดหวังใน การทำงานในคราวต่อไปสูงขึ้น และใกล้เคียงกับความสามารถจริงมากขึ้น แต่ในทางตรงกันข้ามกับ ระดับความคาดหวังต่ำลงมา เพื่อป้องกันมิให้ตนรู้สึกล้มเหลว จากการที่วางระดับความคาดหวังไว้ สูงกว่าความสามารถจริง

สุรางค์ จันทรโสม (2529:55) (ธีรวัฒน์ ชูรัตน์, 2541, หน้า 33) ได้ให้ความหมายของ ความคาดหวัง (expectation) ไว้ว่าเป็นความเชื่อหรือคำทำนายว่าสิ่งใดน่าจะเกิดขึ้นและสิ่งใดที่ไม่ น่าจะเกิดขึ้น ความคาดหวังจะเกิดขึ้นตรงตามความเชื่อหรือคำคาดการณ์ล่วงหน้าหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละคน หากความคาดหวังนั้นประสบผลสำเร็จหรือถูกต้อง ก็จะมี เจตนาดีหรือมีความพึงพอใจต่อสิ่งนั้น แต่ถ้าหากความคาดหวังผิดพลาดในสิ่งใดก็จะมีเจตนาที่ไม่ ดีต่อสิ่งนั้น ส่วน สิทธิโชค วรานุสันติกุล (2519) (ธีรวัฒน์ ชูรัตน์, 2541, หน้า 33 อ้างอิงจาก

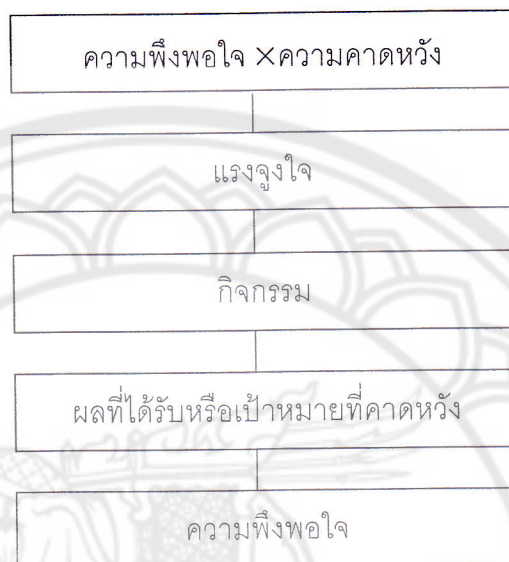
สังเวียน คงดี, 2538. หน้า 20) ให้ความเห็นเกี่ยวกับความคาดหวังว่า ความคาดหวังมิได้จำเพาะเจาะจงที่การกระทำอย่างเดี่ยวแต่จะรวมไปถึงแรงจูงใจ ความเชื่อความรู้สึกทัศนคติและค่านิยมอีกด้วย ทั้งนี้ความคาดหวังในบทบาทเป็นเรื่องของการที่สมาชิกของกลุ่ม โดยทั่วไปรับรู้หรือตั้งความหวังว่า บุคคลที่ครอบครองสถานภาพอยู่ ควรจะกระทำมีแรงจูงใจ มีความเชื่อ มีความรู้สึก มีทัศนคติค่านิยมอย่างไร เช่น คนที่อยู่ในสถานภาพครู ควรจะกระทำตัวให้เป็นตัวอย่างแก่นักเรียน ควรจะมีความต้องการที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนและช่วยเหลือเด็ก ทุกคน ควรจะมีความเชื่อในวิชาความรู้ที่ตนสอน ควรจะมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพและควรมีค่านิยมและมีความเมตตาปราณีต่อเด็กนักเรียนทุกคน เป็นต้น นอกจากนี้ ดำรง ปินทะนา (2533: 6) (ธีรวัฒน์ ชูรัตน์, 2541. หน้า 33) ได้ให้ความหมายของความคาดหวังไว้ว่า เป็นความรู้สึกนึกคิดและคาดการณ์ของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยสิ่งนั้นอาจจะเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ได้ ความรู้สึกนึกคิดหรือคาดการณ์นั้น ๆ จะมีลักษณะเป็นการประเมินค่าโดยมาตรฐานของตนเองเป็นเครื่องวัดการคาดการณ์ของแต่ละบุคคล แม้จะเป็นการให้ต่อสิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือนามธรรมชนิดเดียวกัน ก็อาจจะแตกต่างกันออกไปได้ ทั้งนี้แล้วแต่ภูมิหลัง ประสบการณ์ ความสนใจ และการเห็นคุณค่าความสำเร็จของสิ่งนั้น ดังนั้น ความคาดหวังก็เป็นความรู้สึกนึกคิดและคาดการณ์ของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยอาจเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ได้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะเป็นการประเมินค่า โดยใช้มาตรฐานของตนเองเป็นเครื่องชี้วัดว่าสิ่งไหนดีไม่ดียังไร

บุญเดิม พันรอบ (ธีรวัฒน์ ชูรัตน์, 2541. หน้า 34 อ้างอิงจาก สังเวียน คงดี, 2538. หน้า 21) ได้กล่าวทฤษฎีการคาดหวังหรือทฤษฎีการจูงใจของวิกเตอร์รูมไว้ ดังนี้

ทฤษฎีการคาดหวังของรูมได้รับอิทธิพลจากแนวความคิด จากนักจิตวิทยารุ่นแรกหลายคน เช่น เลวิน (Kurt Lewin) และทอลแมน (Edward Tolman) ต่อมารูมได้นำแนวความคิดดังกล่าวมาปรับปรุง บางครั้งมีผู้เรียกทฤษฎีการคาดหวังว่าเป็นทฤษฎีย่อว่า ทฤษฎี V.I.E. หรือ V.I.E. Theory เนื่องจากทฤษฎีนี้มีองค์ประกอบของทฤษฎีที่สำคัญคือ

1. V. มาจากคำว่า Valance ซึ่งหมายถึงความพึงพอใจ
2. I. มาจากคำว่า Instrumentality ซึ่งหมายถึง สื่อ เครื่องมืออุปกรณ์ วิธีทางที่จะนำไปสู่ความพึงพอใจ
3. E. มาจากคำว่า Expectancy หมายถึง ความคาดหวังภายในตัวบุคคลนั้น ๆ บุคคลหรืออินทรีย์มีความต้องการหลายสิ่งหลายอย่าง ทุกชีวิตพยายามดิ้นรนแสดงหาอย่างน้อยที่สุดก็คือ ต้องการอาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค เมื่อชีวปัจจัยเหล่านั้นได้รับการสนองตอบแล้ว ก็มีความต้องการระดับสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ จากความต้องการหลายสิ่งหลายอย่างนี้เอง ทำให้เกิด

ความพยายามกระทำดำเนินการด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งด้วยสื่อ หรือเครื่องมืออย่างใด อย่างหนึ่ง เพื่อให้บรรลุความต้องการ หรือเพื่อให้ได้รับผลของการดำเนินการนั้น ตามที่ได้แสดงความพยายามนั้นเอง เรียกว่าความคาดหวังและความพอใจสิ่งต่าง ๆ ความคาดหวังอาจจะเป็นไปในทางบวกหรือทางลบ ได้ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพ 2 แสดงความคาดหวังและความพอใจสิ่งต่าง ๆ

Alkinson ใน (ธีรวัฒน์ ชูรัตน์, 2541. หน้า 35 อ้างอิงจาก สถิตี วงศ์สุวรรณค์, 2529. หน้า 28) ได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวัง และความสำเร็จเอาไว้ดังนี้

1. เมื่อบุคคลทำงานสำเร็จ ความคาดหวังจะเพิ่มขึ้นสำหรับการทำงานในครั้งต่อ ๆ ไป กล่าวคือ ความสำเร็จของงานจะเป็นเครื่องส่งเสริมให้เกิดความคาดหวังความสำเร็จในการทำงานครั้งต่อ ๆ ไปอีกในทางตรงกันข้าม ถ้าประสบความล้มเหลว ความคาดหวังจะลดลง เพราะบุคคลเกิดความเสียกำลังใจ ความคาดหวังในการทำงานครั้งต่อ ๆ ไปจึงลดลง

2. การที่บุคคลทำงานจะทำงานนั้น ซ้ำอีกหรือไม่ภายหลังจากที่ได้รับความสำเร็จมาแล้วย่อมขึ้นอยู่กับความคาดหวังใหม่ของคุณ

3. การเปลี่ยนแปลงความคาดหวัง มีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของเครื่องล่อใจ หมายความว่า ความคาดหวังของคุณอาจเปลี่ยนแปลงไปได้ ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงแรงจูงใจใหม่

นอกจากนี้ สถิตี วงศ์สุวรรณค์ (2529: 514-518) (ธีรวัฒน์ ชูรัตน์, 2541. หน้า 35) ได้กล่าวถึง อิทธิพลของความคาดหวังที่มีต่อบุคคล ดังนี้

ความคาดหวังและพฤติกรรม ถ้ามีผู้คาดหวังพฤติกรรมของบุคคลใดบุคคลหนึ่งไว้
อย่างไร จะโน้มนำทำในบุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมออกมาใกล้เคียงหรือตรงกับที่มีผู้คาดหวังเอาไว้
แต่ ทั้งนี้หมายถึง คาดหวังไว้ใกล้เคียงกับความเป็นไปได้หรือความน่าจะเป็น ถ้าผู้คาดหวัง
คาดหวังไว้สูงกว่าความเป็นจริงเพียงเล็กน้อย จะทำให้ผู้ถูกคาดหวังมีความสามารถที่จะพยายาม
ให้ถึงได้ มีความหวังให้กำลังใจกระทำให้สำเร็จตามที่ผู้คาดหวังเอาไว้ เท่ากับเป็นการกระตุ้นหรือ
ให้รางวัล ดังนั้น การคาดหวังบุคคลอื่นควรจะคาดหวังให้สูงกว่าระดับความเป็นจริงเล็กน้อย เพื่อ
จะให้ผู้ถูกคาดหวังกระตือรือร้นมีความมานะพยายามที่จะกระทำให้ประสบผลสำเร็จตามที่ผู้
คาดหวังเอาไว้ ถ้าผู้คาดหวังคาดหวังพฤติกรรมไว้สูงมาก ผู้ถูกคาดหวังทำไม่ได้ดังที่มีผู้คาดหวัง
เอาไว้จะทำให้เกิดความท้อแท้ หหมดกำลังใจ เท่ากับเป็นการทำลายหรือลงโทษมากกว่า

ผลของการคาดหวัง ความหวังของแต่ละบุคคลอยู่ในระดับต่าง ๆ กัน ไม่เท่ากัน ทั้งนี้
ขึ้นอยู่กับความทะเยอทะยานของแต่ละบุคคลซึ่งไม่เหมือนกัน ผู้ที่ประสบความสำเร็จสมตามที่ตั้ง
ความคาดหวังไว้สมใจหวัง เขาก็จะตั้งความคาดหวังใหม่ให้สูงขึ้นไปอีก แต่ผู้ที่คาดหวังไว้สูง และมี
อุปสรรคไม่อาจไปสู่ความสำเร็จได้อิทธิพลของความคาดหวังที่มีต่อความสำเร็จในการทำงาน
“ความคาดหวังว่าจะสำเร็จในการทำงาน” นั้น จะต้องบังเกิดขึ้นมากับบุคคลทุกคน เพราะถ้าหาก
ไม่มีความคาดหวังแล้วก็คงจะท้อถอยไม่กล้าลงมือทำงาน สังเกตเห็นว่า คนที่ถูกบังคับให้ทำงานจะ
ทำไปอย่างซังกะตาย เฉื่อยชา หหมดความพยายาม จึงยอมรับและเชื่อกันว่า “ความคาดหวัง” เป็น
สิ่งที่จะเป็นมากต่อความสำเร็จในการทำงานเพราะไม่ว่าจะทำงานใด ๆ ก็ตาม ถ้าผู้ทำงานมีความ
คาดหวังมาก ก็ย่อมมีกำลังใจตั้งใจในการทำงานมากโอกาสที่จำสำเร็จในงานนั้นก็ย่อมจะมีมาก
ด้วย ตรงกันข้าม ถ้าคนใดทำงานด้วยความหวังน้อย คนนั้นก็มีความตั้งใจในการทำงานน้อย
แนวโน้มที่จะประสบผลสำเร็จก็จะมีน้อยตามไปด้วย ดังที่ Atkinson ได้กล่าวไว้ว่า “หากมีความหวัง
มาก ความตั้งใจในการทำงานก็จะมีมาก หากความหวังมีน้อยหรือไม่มีเลย ก็จะขาดกำลังใจในการ
ทำงานหรือมีบ้างเพียงเล็กน้อย งานต่าง ๆ ก็จะไม่สำเร็จ” และได้ตั้งข้อสังเกตไว้ 3 ลักษณะคือ
“หากบุคคลที่ทำงานสำเร็จ ระดับของความคาดหวังในครั้งต่อ ๆ ไปจะสูงขึ้น แต่ถ้าล้มเหลวระดับ
ความคาดหวังจะลดลง การจะทำงานนั้นซ้ำอีกหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความคาดหวังใหม่ที่เกิดขึ้น จาก
การทำงานนั้นไปแล้ว และการเปลี่ยนแปลงความคาดหวังนั้นเป็นผลของการเปลี่ยนแปลงการจูง
ใจ” แม้แต่การคาดหวังของบุคคลอื่นก็ยังมีผลต่อบุคคลที่ถูกคาดหวัง ดังเช่น Kelley ได้สรุปผลของ
การศึกษาค้นคว้าของเขาว่า “ความคาดหวังของบุคคลอื่นมีอิทธิพลต่อกำลังในการปฏิบัติงานของ
ผู้ที่ได้รับการคาดหวังอย่างมาก” ตัวอย่างเช่น พ่อแม่คาดหวังเอาไว้ว่า ลูกจะเป็นดี เรียนสำเร็จ
ปริญญา ลูกผู้ที่ถูกคาดหวังก็จะมีแนวโน้มกระทำตัวให้เป็นไปตามความคาดหวังของพ่อแม่

การคาดหวังเป็นแรงกระตุ้น จูงใจ ทำให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จ การที่คนเราตั้งความหวังไว้ ดีกว่าไม่มีการตั้งความหวังเสียเลย

ความคาดหวังกับสิ่งที่ทำได้จริง (Expectancy and Availability) “ความคาดหวัง” กับ “สิ่งที่ทำได้จริง” มีอิทธิพลต่อพลังของความต้องการกล่าวคือ เป็นตัวบันดาลให้ความต้องการมีความรุนแรงมากหรือน้อย

ความคาดหวัง (Expectancy) ความคาดหวังที่น่าจะเป็นไปได้ต่อความต้องการภายใต้ อิทธิพลหรือผลรวมของประสบการณ์ในอดีต เช่น จากพ่อแม่ เพื่อน ครู การอ่าน สื่อมวลชน ฯลฯ มี อิทธิพลต่อพฤติกรรม เช่น ครูท่านหนึ่งมีความคาดหวังและพลังความต้องการสูงในอันที่จะเป็นครู ดีเด่นของอำเภอ แต่ถูกเสียดสี ถูกผู้ใหญ่บางคนกลั่นแกล้ง ถ้าไม่มากเกินไป ความคาดหวังอาจจะ เกิดการเปลี่ยนแปลงไปบ้างก็ไม่มากถึงกับความท้อถอย แต่ถ้าถูกขัดขวางหนักเข้า จะทำให้ แรงจูงใจไม่มีพลังเหลืออยู่เลย ถ้าประสบการณ์ที่ไม่ประสบผลสำเร็จมีปริมาณที่สูบลึงจุดเขาก็จะ เลิกล้มความพยายามที่จะไปให้ถึงจุดมุ่งหมายที่ตั้งใจไว้

สิ่งที่ทำได้จริง (Availability) “สิ่งที่ทำได้จริง” เป็นตัวกำหนดความสำเร็จ จุด มุ่งหมาย ที่ความสามารถจะขึ้นไปถึงได้ของความต้องการ เช่น ถ้ามีแสงสว่างที่จะอ่านหนังสือให้จบ เล่ม แต่บังเอิญไฟดับไม่มีแสงสว่าง จึงมีความคิดขี้โกงจึงต้องเข้านอนแทนการอ่านหนังสือ จะเห็น ได้ว่า สิ่งที่จะทำได้จริงนั้น เป็นผลมาจากสิ่งแวดล้อม สิ่งใหม่ ถ้าไม่สร้างความพอใจเพื่อให้ถึงจุด มุ่งหมายได้ความไม่สบายใจก็จะคงยังมีอยู่ และที่สุดก็เลิกล้มความตั้งใจเหมือนกับการทดลองกับ ปลาในตู้กระจก เอาเหยื่อมาให้มัน มันก็กิน ต่อมาเอากระจกมากั้นเอาไว้ ปลาพยายามจะกินเหยื่อ แต่กินไม่ได้เพราะติดกระจก ปลาเกิดความคับข้องใจ และในที่สุดก็เลิกสนใจเหยื่ออีก ภายหลัง เอากระจกออก ปลาก็ไม่กินเหยื่อ เพราะปลารู้สึกว่า มันไม่มีความสามารถด้วยตัวของมันเองแล้ว มันจะเลิกพฤติกรรม (กินเหยื่อ) อันนั้น

เมื่อความคาดหวังไม่สมหวัง บุคคลที่คาดหวังว่าจะประสบความสำเร็จในการทำงาน ถึงแม้จะมีแรงจูงใจก็ตาม ย่อมมีบ้าง บางครั้งไม่ประสบความสำเร็จ หรือไม่ได้ผลดีตามที่คาดหวัง ไว้ เพราะอาจจะมีอุปสรรคบางประการ ซึ่งอาจจะคิดไม่ถึงหรือคาดคิดถึงก็ตาม เมื่อประสบกับ ความไม่สำเร็จ บุคคลย่อมแสดงออกใน 2 ลักษณะ

1. เกิดความย่อท้อ ท้อแท้ เบื่อหน่าย ไม่กล้าทำอีก หรือหลบหนีไม่ยอมทำอีกเลย
2. พยายามหาทางศึกษาข้อบกพร่องเพื่อแก้ไข แล้วพยายามค้นหาวิธีการใหม่ ๆ เพื่อ ทำให้งานนั้นให้สำเร็จให้จงได้

ในลักษณะที่ 2 เป็นข้อที่ถูกต้อง ควรปฏิบัติเพื่อจะได้บังเกิดความสำเร็จสมปรารถนา สภาพที่ส่งเสริมให้ความคาดหวังประสบความสำเร็จ ความคาดหวังจะประสบความสำเร็จหรือไม่เพียงใด ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่างที่สำคัญที่สุดได้แก่ ระดับความต้องการของบุคคล และประโยชน์ที่ถึงจะได้รับเมื่อความคาดหวังสำเร็จ เช่น ต้องการสำเร็จปริญญาตรี ความคาดหวังมีอิทธิพลช่วยส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จ และยังมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับความสำเร็จ ตามที่คาดหวังไว้นั้นมีคุณค่ามากด้วยแล้ว เช่น ถ้าได้ปริญญาตรี บัณฑิตสาวสวยบุตรมหาเศรษฐีจะแต่งงานด้วย พ่อตาจะยกธุรกิจให้จัดการ จะเป็นผู้ที่มีเกียรติสูง สิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งผลักดันให้ความคาดหวังของเขามีอิทธิพลสูงไปด้วย ด้วยประการฉะนี้ ความคาดหวังของบุคคลจึงนับว่าเป็นแรงจูงใจภายในที่จะบันดาลให้บุคคลประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายปลายทางของตนได้เป็นอย่างดี

ความคาดหวังในความสำเร็จและการทำงาน ความคาดหวังในความสำเร็จทำให้บุคคลมีความมั่นใจในการทำงานของตนมากยิ่งขึ้น ถ้าเขาคาดหวังสิ่งที่เขาทำนั้นประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน เขาตั้งใจทำงานให้ดียิ่ง ๆ ขึ้น มีกำลังใจที่จะปฏิบัติงานนั้น เปอร์เซ็นต์ของความสำเร็จจะมามากสมความคาดหมาย

ทฤษฎีความคาดหวังจากสื่อ (Expectancy Theory)

ทฤษฎีความคาดหวังจากสื่อพัฒนามาจากแนวทฤษฎีพฤติกรรมและแรงจูงใจ ซึ่งใช้แนวทางการอธิบายพฤติกรรมผู้รับสารด้วยหลักการเดียวกันกับแนวทฤษฎีพฤติกรรม และแรงจูงใจ และเป็นหลักการที่พัฒนามาจากแนวทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจด้วย โดยเน้นการใช้สื่อว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นอย่างมีเป้าหมาย และเหตุผลตามหลักการที่ว่าพฤติกรรมของมนุษย์ล้วนแล้วแต่เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยตั้งใจ เนื่องจากก่อนที่มนุษย์จะลงมือทำสิ่งใดจะต้องวาดภาพไว้ในใจก่อนแล้วว่าเป็นสิ่งที่ตนต้องการจะทำ นักวิชาการสื่อสารจึงได้นำทฤษฎีนี้มาใช้กับพฤติกรรมการรับสารของมนุษย์ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่การใช้สื่อมีลักษณะที่เกิดขึ้นอย่างมีเป้าหมาย และผู้รับสารสามารถอธิบายทางเลือกของเขาได้ (อริชัย อรรคอุดม, 2545. หน้า 16 อ้างอิงจากยุบล เบญจรงค์กิจ, 2524. หน้า 84)

แนวทฤษฎีพฤติกรรมและแรงจูงใจ มีพื้นฐานหลัก 3 ประการได้แก่

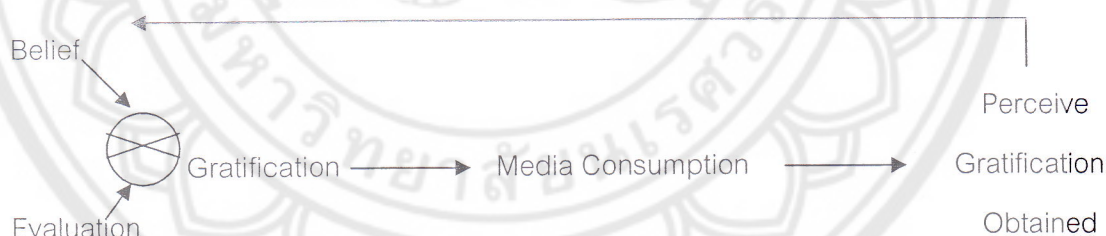
1. พฤติกรรมของมนุษย์เป็นอิสระไม่เพียงแต่อิสระที่จะเลือกแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ได้เท่านั้น หากยังมีอิสระที่จะให้ความหมายส่วนตัวกับพฤติกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ได้ ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีความคิดเห็นเหมือนกับคนอื่น ๆ

2. แม้ว่ามีแรงจูงใจบางอย่างอยู่ในมนุษย์ แต่ควรเลือกศึกษาเฉพาะพฤติกรรมที่ผู้รับสารสามารถอธิบายความหมายและวัตถุประสงค์ที่แสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ออกมา

3. สิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับแนวทฤษฎีนี้ได้แก่ อนาคตที่ผู้รับสารสามารถคาดการณ์ได้ว่า หากพฤติกรรมเช่นนี้เกิดขึ้น จะมีสิ่งใดเกิดขึ้นตามมาบ้างในอนาคต จึงทำให้เกิดทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory) ได้นำมาใช้กับแนวทฤษฎีนี้ โดยนำมาใช้ศึกษาเกี่ยวกับผู้รับสารและพฤติกรรมการสื่อสาร

เรย์เบิร์น และพาล์มกรีน (J.D. Rayburn and Phillip Palmgreen) (อริชัย อรรถอุดม, 2545. หน้า 17 อ้างถึงใน Stephen W. Littlejohn, 1992, p. 366) กล่าวว่า สื่อแต่ละชนิดนั้น มีคุณลักษณะเฉพาะบางอย่าง เมื่อผสมผสานกับการประเมินค่าทางอารมณ์ จะกลายเป็นตัวแปรสำคัญของแรงจูงใจในการแสวงหาความพึงพอใจที่สอดคล้องกัน ทำให้เกิดการตัดสินใจใช้สื่อนั้น และหากการบริโภคสื่อดังกล่าวทำให้เกิดความพึงพอใจ ผลนี้จะย้อนกลับมามีอิทธิพลต่อความเชื่อและความคาดหวังเกี่ยวกับสื่อ

เรย์เบิร์น และพาล์มกรีน ได้สร้างแบบจำลองขึ้นมา เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อและการประเมินค่าทางอารมณ์ (Beliefs and Evaluations) ความพึงพอใจที่แสวงหา (Gratification Sought) การบริโภคสื่อ (Media Consumption) และ ความพึงพอใจที่ได้รับ (Gratification Obtained) ต่อมาได้พัฒนาเป็นทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory) มีรูปแบบดังนี้

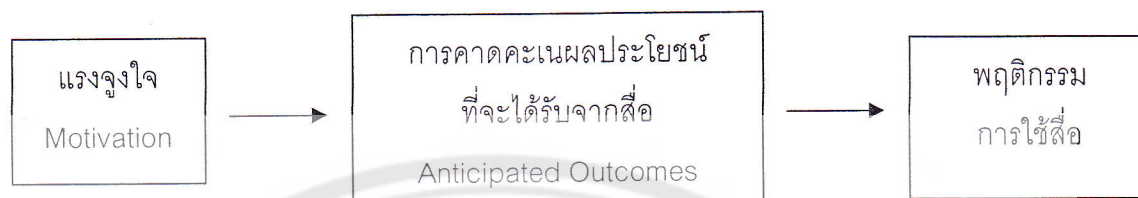

ภาพ 3 แสดงแบบจำลองทฤษฎีความคาดหวังของเรย์เบิร์น และพาล์มกรีน

ที่มา : Stephen W. Littlejohn. Theories of Human communication 4th ed., 1992, p. 366

แมคควอล และเกอร์วิตซ์ (McQuail & Gurevitch, 1974) (อริชัย อรรถอุดม, 2545. หน้า 18 อ้างถึงใน ยุบล เบญจรงค์กิจ, 2530. หน้า 93) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับทฤษฎีนี้ว่าในการนำแนวทฤษฎีนี้มาประยุกต์ใช้เกี่ยวกับการศึกษาผู้รับสารนั้น พฤติกรรมการใช้สื่อถูกมองว่าเป็นพฤติกรรมอิสระที่ผู้รับสารแสวงหาเพื่อที่จะได้มาซึ่งประโยชน์ฉับพลัน (Immediate Benefits) หรือ

ผลประโยชน์ที่จะตามมาในอนาคต (Delayed Benefits) อันล้วนแต่เป็นผลประโยชน์ที่ผู้รับสารมองเห็นและต้องการ

ภาพ 4 แสดงแบบจำลองของทฤษฎีความคาดหวังจากสื่อ

นอกจากนั้น แมคแควล และเกอร์วิตซ์ ได้เสนอไว้ว่าเมื่อนำทฤษฎีดังกล่าวมาใช้ในการวิจัยเพื่อศึกษาประสบการณ์ของผู้รับสารจากสื่อมวลชน แนวทางการปฏิบัติควรเป็นดังนี้

1. ใช้วิธีการตั้งคำถามเพื่อให้ได้คำตอบว่าทำไมผู้รับสารจึงเปิดรับสิ่งต่าง ๆ ผู้รับสารจะรู้ตัวว่าแรงจูงใจของตนคืออะไร คำตอนที่ได้มักจะเป็นคำอธิบายที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของผู้รับสาร
2. อย่าด่วนสรุปว่าพฤติกรรมทุกพฤติกรรม มีความหมายได้ความหมายเดียว ผู้รับสารแต่ละคนอาจให้ความหมายประสบการณ์เดียวกันแตกต่างกันแตกต่างออกไป โดยมักนำเอาความเห็นส่วนตัวเข้าไปปะปน ในการให้ความหมายด้วย จึงควรเปิดโอกาสให้ผู้ตอบคำถามในแบบสอบถามอธิบายความหมายตนเองประกอบด้วย
3. เมื่อตอบถาม พยายามเน้นหาคำตอบจากผลที่ผู้รับสารคาดว่าจะได้รับสาร การใช้สื่อโดยพยายามมุ่งไปที่ผลในอนาคตไม่ใช่ผลจากอดีต
4. พยายามตีกรอบของคำถามให้อยู่ในขอบเขตของประสบการณ์ด้านการสื่อสารเท่านั้น สิ่งอื่น ๆ เช่น บุคลิกภาพ สถานการณ์ชีวิต หรือประสบการณ์ในอดีตนั้นมีความสำคัญน้อยกว่าสิ่งที่ผู้รับสารปัจจุบันมองเห็นว่าจะได้จากสื่อมวลชนในอนาคต

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเอากรอบทฤษฎีความคาดหวังจากสื่อ อันได้แก่ การหาทางผ่านเว็บไซต์ต่าง ๆ มากำหนดเป็นแบบสอบถามที่ครอบคลุมถึงเป้าหมายการใช้สื่อดังกล่าว ทั้งในลักษณะที่ได้รับผลประโยชน์ฉับพลัน และผลประโยชน์ที่จะตามมาในอนาคต ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในใจผู้รับสาร โดยได้เปิดโอกาสให้ผู้รับสารได้มีโอกาสแห่งความเป็นอิสระของตนเพิ่มเติมในบางประเด็น ตลอดจนให้เสนอแนะความคิดเห็นในตอนท้ายอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทฤษฎีที่กล่าวไว้ว่า ผู้รับสารรู้ตัวว่าตนมีทางเลือกอิสระ

ทฤษฎีความคาดหวังจากสื่อ มีลักษณะที่สอดคล้องและคล้ายคลึงกับทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อ ที่สามารถใช้ศึกษาผู้รับสารคู่กันได้

แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ (Attitude)

กระบวนการและการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

ดร.ทรงพล ภูมิพัฒน์ (2538.หน้า 132) กล่าวว่า เมื่อไม่นานมานี้เรื่องของทัศนคติได้มีการศึกษาอย่างกว้างขวาง และเป็นเรื่องที่นักจิตวิทยาตั้งความสนใจมาก จนกระทั่งในปัจจุบันก็ยังมี การศึกษากันอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพราะกาลเวลาที่ผ่านไปทำให้สถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคม เปลี่ยนไป เมื่อสภาพของสังคมเปลี่ยนทัศนคติของคนเราก็มักจะเปลี่ยนตามไปด้วย ดังจะเห็นได้ จากในสังคมไทยเราเองหรือแม้แต่ตัวเอง กล่าวคือ ในราว 10 – 15 ปีที่ผ่านมา เป็นยุคที่กางเกงยีนส์ ก็จะมีมองว่าเป็นคนไม่ดี เป็นคนเกเร ทั้งนี้อาจเพราะได้รับอิทธิพลจากภาพยนตร์ซึ่งคนร้ายหรือตัว โกงมักจะนุ่งกางเกงยีนส์ โดยเฉพาะหนังประเภทควบอยของฝรั่ง และทำให้ผู้หญิงมีทัศนคติ เช่นนั้นเกิดขึ้น แต่ก็พอมาในยุคปัจจุบัน กางเกงยีนส์กลายเป็นสมันนิยม เด็กหนุ่มสาวหรือแม้แต่ ผู้ใหญ่ก็ยังซื้อใช้ ดังนั้นทัศนคติที่มีต่อผู้ที่นุ่งกางเกงยีนส์ของผู้ใหญ่ที่มีต่อเด็กก็เปลี่ยนไป อาจมีพวก หัวเก่าหรือพวกเต่าพันปีบางกลุ่ม บางคน ที่ยังวัดคุณค่าของคนด้วยการนุ่งกางเกงยีนส์

ความหมายของทัศนคติ

ทัศนคตินั้นเป็นนามธรรม และเป็นตัวการสำคัญอันหนึ่งที่เป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรม ของบุคคล จากการศึกษาค้นคว้าของนักจิตวิทยาหลายท่านหลายกลุ่ม ทำให้เกิดแนวความคิด แตกต่างกันไป และแต่ละท่านก็ให้ความหมายของคำว่าทัศนคติตามความคิดเห็นของตนเอง ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะออกมาในลักษณะของความรู้สึก ดังจะยกตัวอย่างตามที่นักจิตวิทยาบางท่านได้ ให้ไว้ดังนี้

อัลพอร์ท (Allport) (ดร.ทรงพล ภูมิพัฒน์. 2538.หน้า 132) ได้ให้ความหมายว่า ทัศนคติ หมายถึง สภาวะของความพร้อมทางจิต ซึ่งเกิดขึ้นโดยอาศัยประสบการณ์ และสภาวะของความ พร้อมนี้จะเป็นตัวกำหนดทิศทางของปฏิกิริยาของบุคคล วัตถุ สิ่งของ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ

เกรซและครุซฟีลด์ (Kretch and Crutchfield) (ดร.ทรงพล ภูมิพัฒน์, 2538.หน้า 133) ได้กล่าวว่า ทัศนคติ หมายถึง ผลรวมของกระบวนการที่จะทำให้เกิดแรงจูงใจ อารมณ์ การยอมรับ และการรู้การคิด ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้จะเป็ผลมาจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

ซานอฟ (Sarnoff) (ดร.ทรงพล ภูมิพัฒน์, 2538.หน้า 133) ได้ให้ความหมายไว้สั้น ๆ ว่า ทัศนคติ หมายถึง ความต้องการที่จะแสดงปฏิกิริยาของความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจต่อสิ่งใด สิ่งหนึ่ง

จากความหมายของทัศนคติดังกล่าว เราอาจสรุปเป็นภาษาที่พอจะเข้าใจง่าย ๆ ขึ้นได้ ดังนี้ ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกที่บุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งความรู้สึกนั้นอาจจะเป็นไปทางที่พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจก็ได้

เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำว่าทัศนคติยิ่งขึ้น จะขอยกตัวอย่างเป็นเหตุการณ์สั้น ๆ ลัก 5 ประการ

1. หนังสือพิมพ์ลงข่าวว่า "คนไทยซื้อสินค้าต่างประเทศ" นั้นหมายความว่าทัศนคติของคนไทยมีต่อสินค้าต่างประเทศ ซึ่งอาจจะเป็นไปในแง่ที่ว่า คนไทยเหล่านั้นมีความรู้สึกที่สินค้าต่างประเทศมีคุณภาพดี สินค้าต่างประเทศทนทาน สินค้าต่างประเทศราคาถูก สินค้าต่างประเทศ ทำให้มองดูว่าเป็นคนทันสมัย ฯลฯ
2. เด็กชายมานพอยู่ชั้น ม.ศ. 3 ได้มีโอกาสเรียนวิชาวิทยาศาสตร์มาหลายครั้งทั้งกับครูชายและครูหญิง ทุกครั้งที่เรียนปรากฏว่าส่วนใหญ่ครูหญิงสามารถสอนได้ดี - เข้าใจมากกว่าครูชาย เด็กชายมานพจึง ชอบ ครูที่สอนวิทยาศาสตร์ที่เป็นครูหญิง นั้นหมายความว่า เด็กชายมานพมีทัศนคติต่อเพศของครูที่จะสอนวิชาวิทยาศาสตร์
3. นายบุญธรรมพูดว่า "พระสมัณนี้ประพฤติตน ไม่น่านับถือเลย" นั้นหมายความว่าทัศนคติของนายบุญธรรมที่มีต่อพระสมัณนี้ว่า พระสมัณนี้ประพฤติตนไม่ดี
4. นักเศรษฐศาสตร์รายงานว่า "การที่ประเทศขาดดุลย์การค้ากับต่างประเทศจะเป็นภัยต่อเศรษฐกิจของไทย" นั้นหมายความว่า นักเศรษฐศาสตร์มีทัศนคติในการมองเห็นอันตรายต่อการขาดดุลย์การค้า
5. นายนิยมรู้จักสนิทสนมกับนางสาวพรทิพย์ และรักเสมือนน้องสาว แต่นางสาวพรทิพย์ รักนายนิยมในเชิงขู้สาว นั้นหมายความว่า ทัศนคติของนายนิยมและนางสาวพรทิพย์ ไม่ตรงกัน

จากความหมายและตัวอย่างทั้งหมด จะเห็นได้ว่า ทัศนคติ เป็นสภาพทางจิตที่บุคคลมีต่ออะไรรู้ก็ได้ และมีลักษณะที่จะพิจารณาได้หลายอย่าง เช่นลักษณะที่เป็นประเภทลักษณะที่เป็นปริมาณความเข้มข้น ลักษณะของความจริงหรือเพ้อฝัน ลักษณะของการกระทำหรือพฤติกรรมส่วนใหญ่ของบุคคลจะถูกควบคุมด้วยทัศนคติ นั่นคือพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมานั้นขึ้นอยู่กับทัศนคติเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอันหนึ่ง ดังนั้น ทัศนคติจึงเป็นเรื่องทางสังคมของมนุษย์โดยตรง

ทำไมจึงต้องศึกษาเรื่องทัศนคติ

จากความหมายของทัศนคติที่กล่าวมาแล้ว คงจะทำให้ท่านมองภาพของทัศนคติว่า มีความสำคัญหรือมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของบุคคลไม่มากนักน้อย และถ้าจะคิดอย่างง่าย ๆ หรือสั้น ๆ ก็อาจจะกล่าวได้ว่า พฤติกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลแสดงออกมาก็เพราะทัศนคติเป็นตัวกำหนด จะ

อย่างไรก็ตาม ออสแคมป์ (Oscamp, 1977) (ดร.ทรงพล ภูมิพัฒน์, 2538. หน้า 134) ได้มองเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของทัศนคติว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องศึกษาด้วยเหตุดังต่อไปนี้

1. ทัศนคติเป็นเสมือนไม้ตออย่างดี เพราะเพียงแต่รู้ว่าเรามีทัศนคติอย่างไร เราก็สามารถที่จะสรุปพฤติกรรมต่าง ๆ ของเขาได้
2. ทัศนคติทำให้เราสามารถที่จะพิจารณาตัดสินเหตุของพฤติกรรมของบุคคลคนหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่นหรือต่อสิ่งอื่น
3. ความเข้าใจเรื่องทัศนคติ ช่วยให้อธิบายถึงความคงเส้นคงวาในพฤติกรรมของบุคคลคนหนึ่ง ซึ่งอัลพอร์ต (Allport) (ดร.ทรงพล ภูมิพัฒน์, 2538. หน้า 134) ได้กล่าวไว้ว่าความคงเส้นคงวาในพฤติกรรมของแต่ละบุคคลจะช่วยให้อธิบายถึงสถานการณ์ของสังคมได้
4. ทัศนคติเป็นความสำคัญที่บุคคลพึงมีและเขาเห็นว่าถูกต้องโดยคำนึงถึงความเกี่ยวข้องต่อพฤติกรรมของบุคคลอื่น และทัศนคติของเขาจะมีส่วนทำให้บุคคลอื่น สถาบันต่าง ๆ และปัญหาต่างในสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้เขาเกิดการรับรู้ในสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวของเขา ซึ่งเขาต้องพยายามศึกษาเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวของเขาเอง
5. ความเข้าใจเรื่องทัศนคติ ทำให้เกิดแนวคิดที่กำหนดขึ้นโดยไม่รู้ตัวซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมและความเปลี่ยนแปลงในระหว่างที่แสดงถึงการขัดแย้งของแรงกระตุ้น
6. ความเข้าใจเรื่องทัศนคติ ทำให้เกิดการโต้เถียงหรือวิพากษ์วิจารณ์ระหว่างพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมว่าเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสัญชาตญาณและการเรียนรู้สามารถที่จะทำให้เกิดทัศนคติ
7. ในแนวของสังคมวิทยา ความเข้าใจเรื่องทัศนคติเป็นการจัดเตรียมจุดสำคัญที่จะทำให้เกิดความสนใจในทัศนะต่าง ๆ อันจะเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและพฤติกรรม
8. ในแนวของสังคมวิทยา มีบางท่านได้มองทัศนคติว่าเป็นศูนย์กลางของความเข้าใจพื้นฐานของพฤติกรรมทางสังคม ดังนั้นพวกเขาจึงได้จัดเตรียมกลไกอันเป็นรูปแบบของวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของแต่ละบุคคล
9. ในแนวของรัฐศาสตร์ ความเข้าใจเกี่ยวกับความเห็นโดยทั่ว ๆ ไป มีความจำเป็นอย่างยิ่งในสังคม

องค์ประกอบของทัศนคติ

ดร.ทรงพล ภูมิพัฒน์ (2538. หน้า 135) กล่าวว่า การที่บุคคลจะมีทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะต้องมียุคประกอบเป็นขั้นตอนซึ่งองค์ประกอบของทัศนคติจะมีอยู่ 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบเกี่ยวกับการรู้ (cognitive component) การที่บุคคลจะมีทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งนั้น บุคคลจึงเป็นต้องมีความรู้ในสิ่งนั้นมีประโยชน์หรือโทษเพียงใด บางคนมีความรู้ในเรื่อง

นั่นมาเพียงเล็กน้อยก็เกิดทัศนคติต่อสิ่งนั้นได้ บางคนต้องรู้มากกว่านี้จึงจะเกิดทัศนคติในสิ่งนั้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าปริมาณของการรู้ต่อสิ่งใดแล้วจึงจะเกิดทัศนคติในแต่ละบุคคลจะไม่เหมือนกัน ตัวอย่างเช่นเมื่อมีคนพูดถึงเรื่องมอร์ฟิน เราจะเกิดทัศนคติต่อมอร์ฟินได้ ก็ต่อเมื่อเราต้องรู้ถึงประโยชน์หรือโทษของมอร์ฟินเสียก่อน ถ้าเรารู้ว่ามอร์ฟินดีมีประโยชน์ เราก็จะมีทัศนคติไปในทางบวก แต่ถ้าเรารู้ว่ามอร์ฟินไม่ดีมีโทษ เราก็จะมีทัศนคติไปในทางลบ และหากว่าเราไม่เกิดทัศนคติต่อมอร์ฟินซึ่งเราจะต้องศึกษาความรู้เกี่ยวกับมอร์ฟินต่อไป ความรู้ที่จะได้มาจากเรื่องของมอร์ฟินจึงมีความสำคัญต่อการกำหนดทัศนคติของบุคคล ซึ่งบุคคลอาจจะรู้มากหรือผิดก็ได้

2. องค์ประกอบเกี่ยวกับความรู้สึก (affective component) เมื่อบุคคลมีความรู้ในสิ่งใดมาแล้ว และความรู้นั้นมีมากพอที่จะรู้ว่าสิ่งนั้นดีมีประโยชน์ บุคคลก็จะเกิดความรู้สึก (affective) ชอบสิ่งนั้น แต่ถ้ารู้ว่าสิ่งนั้นไม่ดี บุคคลก็จะเกิดความรู้สึกไม่ชอบ ดังตัวอย่างเกี่ยวกับมอร์ฟินที่กล่าวมาแล้ว บุคคลที่ไปศึกษาหาความรู้และยังได้ไปดูผลที่เกิดขึ้นแก่ผู้ที่ติดมอร์ฟินจริง ๆ จะเห็นว่ามันก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพจิตและกายอย่างมาก เขาก็จะเกิดความรู้สึกไปในทางไม่ดีต่อมอร์ฟิน (เริ่มใหม่) ก็ไม่เห็นผู้ใช้ได้รับอันตรายใด ๆ บุคคลนั้นก็อาจจะไม่เกิดความรู้สึกต่อมอร์ฟินก็ได้

3. องค์ประกอบทางการกระทำ (behavioral component) กล่าวคือเมื่อบุคคลมีความรู้ในสิ่งนั้นแล้ว และความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบจะเกิดตามมา บุคคลก็พร้อมที่จะกระทำอย่างไรอย่างหนึ่งลงไป เช่นมีความรู้เรื่องมอร์ฟิน และเกิดความรู้สึกไม่ชอบบุคคลนั้นก็绝不会ใช้มอร์ฟิน เป็นต้น

จากองค์ประกอบดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เมื่อเราเกิดทัศนคติต่อสิ่งใดจะต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบทั้ง 3 นี้ และในบุคคลปกติเมื่อเกิดทัศนคติต่อสิ่งใดขึ้นมา องค์ประกอบทั้งสามจะสอดคล้องกันดังตัวอย่างเช่นเรารู้มาว่าการสูบบุหรี่เป็นสิ่งไม่ดี ทั้งนาย ก. และนาย ข. ก็รู้ว่าไม่ดี

กรณีนาย ก. และนาย ข. จะเห็นว่า นาย ก. กระทำสอดคล้องกัน ส่วนนาย ข. ไม่สอดคล้องกัน นั่นคือ นาย ข. จะเกิดปัญหาขัดแย้งขึ้นในตนเอง

ความเชื่อ ทัศนคติ และความตั้งใจ

เกี่ยวกับเรื่องของความเชื่อ (beliefs) นั้น ฟิชเบียงและแอจเซน (Fishbein and Ajzen) (ดร.ทรงพล ภูมิพัฒน์, 2538. หน้า 137) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความเชื่อเป็นลักษณะที่แสดงถึง

ความรู้สึกนึกคิดที่จะเป็นไปได้ อันเป็นจุดมุ่งหมายที่มีลักษณะเฉพาะซึ่งจะเป็นความจริงหรือไม่จริงก็ได้ หรือเป็นความสัมพันธ์ระหว่างจุดมุ่งหมายที่มีลักษณะเฉพาะซึ่งจะเป็นความจริงหรือไม่จริงก็ได้ หรือเป็นความสัมพันธ์ระหว่างจุดมุ่งหมายกับคุณลักษณะบางอย่าง จากคำจำกัดความนี้จะเห็นได้ว่า การที่บุคคลเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ เป็นอย่างไร ก็เพราะเขาคิดว่าข้อเท็จจริงมันเป็นเช่นนั้น ซึ่งความคิดของเขานี้อาจจะไม่ถูกต้องตามความเป็นจริงก็ได้ แต่ทว่ามันก็ต้องเป็นไปตามความคิดของเขา ทั้งนี้เพราะว่ามันเป็นความเชื่อของเขา

ทัศนคติ (Attitude) จะมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบทางการรู้สึก (affective) คือ เป็นการประเมิน ดีค่า ราคา หรือนิยมในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น เขาเห็นเด็กคนหนึ่ง ชื่อหนังสือวิทยาศาสตร์ เป็นประจำก็เกิดความนิยมในตัวเด็กคนนั้นว่าเป็นผู้ใฝ่รู้และรักความก้าวหน้า

ความตั้งใจ (attentions) จะมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบทางด้านการกระทำ (behavioral) คือเมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งมีความเชื่อต่อสิ่งหนึ่ง ๆ แล้ว เขาก็จะแสดงอาการหรือท่าทางซึ่งสัมพันธ์กับความเชื่อของเขา เช่นเมื่อเขาเห็นหนังสือเล่มหนึ่งน่าสนใจ และต่อไปก็คือเขาจะตั้งใจอ่านหนังสือเล่มนั้น

การเกิดทัศนคติ

มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีคุณภาพทางสมองสูง จึงมีทัศนคติได้มากมายหลายอย่าง ซึ่งทัศนคติเหล่านั้นจะเกิดมาจากประสบการณ์ การอบรมเลี้ยงดู อิทธิพลของสื่อมวลชน เหตุการณ์ที่ประทับใจ บุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ความต้องการที่จะบรรลุผลตามที่ปรารถนาและอื่น ๆ อีกหลายประการ ซึ่งมนุษย์จะเรียนรู้หลักจากมนุษย์เกิด จะอย่างไรก็ตามในที่นี้จะได้กล่าวถึงสาเหตุสำคัญที่ทำให้บุคคลมีทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง 4 ประการคือ

1. ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (specific experiences) เป็นประสบการณ์ที่บุคคลได้พบกับเหตุการณ์นั้นมาด้วยตัวของเธอเอง และการไปพบนั้นทำให้เกิดความฝังใจ กลายเป็นทัศนคติของเธอ ตัวอย่างเช่น เมื่อเมื่อได้รับรางวัลจากบุคคลหนึ่ง เราอาจจะชอบบุคคลนั้น และจะเกิดทัศนคติในทางที่ดีต่อเขา ในทางตรงกันข้าม ถ้าเราได้รับการลงโทษหรือได้รับการดุด่าข่มขู่ เราก็จะไม่ชอบเขาและอาจมีทัศนคติไปในทางที่ไม่ดีต่อเขาได้ หรืออีกตัวอย่างหนึ่งเช่น บุคคลหนึ่งเคยไปทัศนศึกษาทางเรือหลายครั้ง และบังเอิญครั้งหนึ่งเกิดเรือล่ม คนตายไปหลายคน ตัวเองก็เกือบตายแต่वासนายดีเพื่อช่วยไว้ทัน จากประสบการณ์ครั้งนี้อาจทำให้เกิดการฝังใจกลายเป็นทัศนคติของเขา ทำให้เขาไม่กล้าไปไหนมาไหนทางเรือ อีกเลยก็เป็นได้ การเกิดทัศนคติตามสมัยนี้ ถ้าเป็นเหตุการณ์ที่รุนแรงเพียงครั้งเดียวเท่านั้นอาจก่อให้เกิดทัศนคติขึ้นได้ทันที

2. การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น (communication from others) โดยปกติในชีวิตประจำวันของคนเราจะต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นในสังคมอยู่แล้ว จากการเกี่ยวข้องติดต่อกัน

ทำให้เรารับเอาทัศนคติหลาย ๆ อย่างเข้าไว้โดยไม่ตั้งใจ ทั้งนี้เพราะการเกี่ยวข้องกันนั้นจะอยู่ในลักษณะที่ไม่มีแบบแผน โดยมากจะเป็นในกลุ่มครอบครัว วงศ์เครือญาติ หรือผู้ที่สนิทสนมกัน ตัวอย่างเช่นเรามักได้ยินพ่อแม่หรือผู้ปกครองจะพูดกับลูกเสมอว่า อย่าไปรังแกสัตว์หรือทำร้ายสัตว์ มันเป็นบาป ตายแล้วจะไม่มีความสุข เมื่อถูกอบรมสั่งสอนบ่อย ๆ ความรู้สึกอันนี้ก็จักกลายเป็นทัศนคติได้ (ธรรมชาติของเด็กชอบตีสุนัข แมว หรือสัตว์ตัวเล็ก ๆ บางทีไม่พอใจก็ทุบเลย ซึ่งเด็กทำไปโดยไม่รู้ผิด -ชอบ ชั่ว -ดี) หรืออีกตัวอย่างหนึ่งในสังคมไทยชนบท ผู้ใหญ่มักสอนเด็ก ๆ ว่าให้ขยันเรียนหนังสือ โตขึ้นจะได้ทำงานเป็นข้าราชการ จะได้สบายมีเงินเดือนกินจนตาย ซึ่งการเลี้ยงสอนอันนี้ก็จะทำให้เด็กเกิดทัศนคติที่ดีต่อราชการ ดังจะเป็นได้ในสังคมชนบทไทยของเรา

ตัวกลางที่เป็นสื่อสำคัญและมีอิทธิพลในการสร้างทัศนคติ ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ หนังสือวารสารต่าง ๆ ซึ่งบางครั้งผู้รายงานข่าวหรือผู้ทำหน้าที่ผู้สื่อข่าวเกิดความลำเอียงในการให้ข่าว ตัวอย่างเช่น พ่อแม่ผู้ปกครองมักมีความลำเอียงในการมองพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น เพราะเคยได้ยินการรายงานข่าววัยรุ่นมักจะเป็นไปในทางไม่ดีเสมอ

3. รูปแบบ (models) มีบ่อยครั้งที่ทัศนคติของเราพัฒนาขึ้นมาจากการเลียนรูปแบบ กล่าวคือเป็นการมองดูบุคคลอื่นว่าเขากระทำหรือปฏิบัติต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างไร แล้วเขาก็จะเอาแบบนั้นมาปฏิบัติ ซึ่งรูปแบบอันนั้นจะก่อให้เกิดทัศนคติได้มากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับว่าผู้เป็นรูปแบบนั้นเป็นบุคคลที่เขายอมรับและนับถือเพียงใด ตัวอย่างเช่น ในครอบครัวหนึ่ง ผู้เป็นพ่อชอบเล่นกับสัตว์เลี้ยงในบ้านเสมอ เช่นสุนัข แมว และไม่ว่าผู้เป็นพ่อนั้นจะจับสัตว์เล่นโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม หลังจากนั้นจะต้องไปล้างมือเสมอ จากการสังเกตเห็นประจำของลูก อาจจะทำให้ลูกแปลความหมายได้ว่าการจับสัตว์นั้นจะติดมือหรือสัตว์มันนอนกับพื้นอาจมีเชื้อโรคสกปรก ฉะนั้นเมื่อเด็กเห็นบ่อย ๆ เข้าประกอบกับพ่อเป็นผู้ที่เขาเคารพรัก เมื่อนานเข้าลักษณะดังกล่าวก็จะกลายเป็นทัศนคติของเด็ก ทั้งนี้เพราะมีพ่อเป็นผู้ให้เลียนรูปแบบ

4. องค์ประกอบของสถาบัน (institutional factors) อันได้แก่โรงเรียน วัด ครอบครัว หน่วยงาน สมาคม องค์กรต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งสถาบันเหล่านี้มีส่วนในการสร้างทัศนคติให้แก่บุคคลได้อย่างมากมายเช่นโรงเรียน เป็นสถาบันที่ให้ความรู้และอบรมสั่งสอนให้เด็กได้ประพฤติปฏิบัติ และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีประสิทธิภาพในวันข้างหน้า ดังนั้นบุคคลทั่วไปจึงมองโรงเรียนว่าเป็นสิ่งที่ดี เป็นสิ่งที่สำคัญ ที่จะต้องมีอยู่ในสังคม เพื่อช่วยพัฒนาความรู้ ความสามารถ ของบุคคลในสังคม

คำว่า ทัศนคติต่อตนเอง (self attitude) หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลที่ต่อตนเอง ซึ่งอาจจะเป็นไปในทางที่พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจก็ได้ ทัศนคติต่อตนเองของแต่ละบุคคลก็ย่อมแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ มากมาย เช่น การอบรมเลี้ยงดู ลักษณะ

นิสัย ความรู้ สภาพแวดล้อม และสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ได้สะสมกันมานานเป็นเวลานาน การที่คนเราจะมองตนเอง ว่าเขาเป็นอย่างไรนั้นถ้าพิจารณาแล้วจะมีอยู่หลายรูปแบบและเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน ยากที่จะบอกได้ว่าทัศนคติต่อตนเองมีรูปแบบเป็นอย่างไร ซึ่งเราสามารถสรุปถึงรูปแบบที่บุคคลจะมีทัศนคติต่อตนเองได้ 2 รูปแบบ คือ

1. ความรู้สึกตนเองดีกว่าคนอื่น (Superiority) หมายความว่าบุคคลนั้นมองตนเองว่าเป็นคนเก่ง มีความรู้ ความสามารถเหนือใคร ๆ งานทุกอย่างจะประสบผลสำเร็จได้จะต้องมีเขาคนหนึ่งเป็นผู้ดำเนินการ ถ้าขาดเขาเหล่านั้นจะไม่ประสบความสำเร็จ หรือสำเร็จได้ก็ไม่ใช่คุณภาพ พุดง่าย ๆ ว่า ตนเองนั้นคือผู้วิเศษ ที่จะสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับทุกสิ่งทุกอย่างมากกว่าใคร ๆ ทำไม ? บุคคลจึงมีความรู้สึกหรือทัศนคติอย่างนี้เกิดขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสาเหตุดังต่อไปนี้

1.1 การอบรมเลี้ยงดูมาตั้งแต่เป็นเด็ก กล่าวคือทุกคนในบ้านที่เลี้ยงดูจะเอาอกเอาใจอยู่ตลอดเวลา เด็กต้องการอะไรเป็นต้องได้ ทำอะไรก็ได้ไม่มีคำว่าผิดหรือไม่ดี ใครจะดู จะทำโทษก็ไม่ได้ จากความเคยชินอันนี้ทำให้เกิดความรู้สึกฝังใจในตัวเองว่าต้องเป็นหนึ่งเหนือทุกคน และก็จะติดตัวไปจนกระทั่งโตเป็นผู้ใหญ่

1.2 การศึกษาเล่าเรียน หมายความว่าเมื่อตอนเป็นเด็กอาจเป็นคนเรียนเก่ง ประสบความสำเร็จในการเรียนมาตลอด จนเป็นที่รักของครูและได้รับการชมเชยอยู่เสมอทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตัวเองสูง เมื่อออกทำงานความรู้สึกว่าตนเองเป็นคนเก่งก็จะคงอยู่ในความรู้สึกของเขา และบุคคลเหล่านี้ช่วยมากก็จะเป็นคนที่มีความสามารถในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ดีกว่าบุคคลอื่นจริง ๆ

1.3 ผู้ใหญ่อุปถัมภ์ หมายความว่า บุคคลนั้นอาจจะไม่ใช่คนมีความรู้ความสามารถอะไรนักหนา แต่บังเอิญเป็นคนช่างพูด ช่างเข้าหาผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ก็เลยมอบงานต่าง ๆ ให้ทำถ้าเป็นระบบราชการก็เรียกว่า ป้อนงานให้ จะได้มีความดีความชอบจากพฤติกรรมเช่นนี้ทำให้บุคคลนั้นคิดว่าที่ผู้ใหญ่มอบงานให้ก็เพราะตนเองเก่งกว่าใคร ๆ หรือบางทีผู้ใหญ่นั้นก็อาจจะรู้ว่าเพราะตนเองประจบประแจงเก่ง

1.4 สำคัญตนเองผิด อย่างเช่นตัวอย่างในกรณีข้อ 1.3 ก็ได้ กล่าวคือจากพฤติกรรมที่ผู้ใหญ่มอบงานให้ตนเองทำเสมอ ทำให้บุคคลนั้นสำคัญตนผิด คิดว่างานเหล่านี้คนอื่นไม่มีความสามารถที่จะทำได้นอกจากตนเองเท่านั้น และยังบ่อย ๆ ครั้งเข้า ก็เลยเกิดความรู้สึกว่า ตนเองมีความรู้ ความสามารถเหนือคนอื่นจึงทำให้ผู้ใหญ่ต้องมอบงานให้เฉพาะตนเองทำ

2. ความรู้สึกที่ตนเองด้อยกว่าคนอื่น (Inferiority) หมายความว่าบุคคลผู้นั้นมีความรู้สึกต่อตนเองว่า มีทุกสิ่งทุกอย่างคนอื่นไม่ได้ ไม่ว่าจะในด้านความรู้ ความสามารถด้านการทำงาน ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ซึ่งความรู้สึกอันนี้อาจจะตรงต่อสภาพความเป็นจริงหรือไม่จริงก็ได้ แต่ทว่าบุคคลนั้นมีความรู้สึกว่าเขาด้อยกว่าคนอื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสาเหตุหลาย

ประการด้วยกัน แต่ที่สำคัญก็คล้าย ๆ กับความรู้สึกว่าตนดีกว่าคนอื่น ส่วนในด้านการทำงานส้น ก็ไม่ประสบผลสำเร็จคือการดีความชอบ ซึ่งบางครั้งตนเองก็พยายามจนสุดความสามารถแล้ว

และอีกประการหนึ่งที่สำคัญมาก คือ ใช้วิธีการเปรียบเทียบที่ไม่ถูกต้อง ทั้งนี้เนื่องจากมนุษย์ยังมีกิเลสอยู่นั่นเอง กล่าวคือมีความทะเยอทะยาน ชอบมองคนที่สูงกว่า แล้วก็สรุปว่าตนเองต่ำต้อย เช่น เราขณะนี้ เป็นครู มีรายได้ก็เฉพาะแต่เงินเดือนประจำ ข้าราชการประเภทอื่น ๆ อีกนับหนึ่งนับแสนที่มีรายได้แต่เงินเดือน ราษฎรธรรมดาที่หาเช้ากินค่ำอีก สรุปแล้วราว 70 – 80 เปอร์เซ็นต์ ยังมีฐานะเศรษฐกิจต่ำกว่าเรา แต่เรากลับมองว่าเป็นตำรวจ ร่ำรวย มีรายได้พิเศษ เป็นครู – อาจารย์ระดับมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยก็ร่ำรวย จากความคิดอันนี้แหละเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เรามองตนเองต่ำกว่าคนอื่น อันเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งความไม่เหมาะสมในการดำเนินชีวิตของผู้ที่คิดเช่นนั้นตลอดไปก็ได้

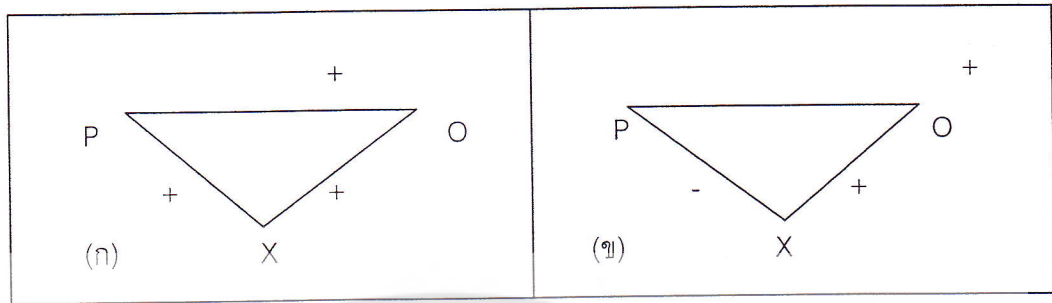
ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

ดร.ทองพล ภูมิพัฒน์ (2538. หน้า 143) กล่าวว่า การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องทัศนคตินั้น ได้มีการศึกษาสืบเนื่องมาตลอดเวลา นักจิตวิทยาในสังคมยุคก่อน ๆ ถือว่า ทัศนคติเป็นสิ่งสำคัญมาก ต่อมนุษย์ที่จะเป็นแรงบันดาลใจให้มนุษย์กระทำการสิ่งต่าง ๆ ดังนั้นพวกนักจิตวิทยาสังคมจึงได้พยายามศึกษาและรวบรวมตั้งเป็นทฤษฎีขึ้นมา โดยเฉพาะทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคตินั้น ก็มีอยู่หลายทฤษฎีด้วยกัน ซึ่งจะขอเสนอในที่นี้สัก 3 ทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีการสอดคล้องทางความคิด (Theory of cognitive consonance) หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ทฤษฎีความสมดุล (Balance Theory) ผู้ที่เสนอทฤษฎีนี้คนแรกได้แก่ ไฮเดอร์ (Heider) เมื่อปี ค.ศ. 1946 และในตอนไฮเดอร์เสนอทฤษฎีนี้ขึ้นมาใหม่ ๆ นั้น ได้มีนักจิตวิทยาคนหนึ่งชื่อ นิวคอมบ์ (Nercomb) ก็ได้เสนอทฤษฎีที่คล้ายคลึงกันนี้ โดยไม่ได้ปรึกษากัน เขาจึงได้รวมความคิดนี้เข้าด้วยกัน ซึ่งต่อมาได้มีการแก้ไขปรับปรุงให้ละเอียดยิ่งขึ้น โดยเขียนไว้ใน The Psychology of Interpersonal Relations (Heider, 1958)

ความคิดเกี่ยวกับทฤษฎีนี้ จะอยู่ในรูปหน่วยของการรู้ 3 หน่วยที่เรียกว่า รูปแบบพี-โอ-เอ็กซ์ ของ ไฮเดอร์ (Heider's P-O-X model) ใจความสำคัญของทฤษฎีนี้มีอยู่ว่า “ถ้าหน่วยทั้งสามนี้มีความสอดคล้องกัน คนเราก็จะอยู่ในระบบที่สมดุล แต่ถ้าหน่วยทั้งสามไม่สอดคล้องกัน คนเราก็จะอยู่ในระบบที่ไม่สมดุล” ตัวอย่างเช่น ถ้า P ชอบ O และ O ชอบ X ส่วน X ก็ชอบ P ในกรณีเช่นนี้เรียกว่าทั้ง P,O,X อยู่ในสภาวะสมดุล ไม่มีปัญหาในทางทัศนคติที่ต้องปรับปรุงหรือแก้ไข แต่ถ้า P ชอบ O และ O ชอบ X แต่ X ไม่ชอบ P กรณีนี้เรียกว่า P,X,O อยู่ในสภาวะไม่สมดุล มีปัญหาทางทัศนคติที่ต้องปรับปรุงแก้ไขจากตัวอย่างกรณีแรกโปรดดูรูป

อธิบายภาพ 5 ถ้าเครื่องหมายบวก (+) แสดงว่า ชอบ เครื่องหมายลบ (-) แสดงไม่ชอบ

ภาพ 5 แสดงตัวอย่างความสมดุลและความไม่สมดุลของทัศนคติ

หลักสำคัญของทฤษฎีนี้อาจทำให้เกิดความเข้าใจยากหรือสับสนอยู่บ้าง จึงขอยกตัวอย่างในชีวิตประจำวันเพื่อจะได้เข้าใจได้ง่ายขึ้น กล่าวคือ นายไพศาล มีความนิยมชอบ ม.ร.ว. ศีกฤทธิ์ ปราโมช ว่าเป็นคนมีความรู้ความสามารถสูง แสดงว่านายไพศาลมีทัศนคติที่ดีต่อ ม.ร.ว. ศีกฤทธิ์ แต่ในขณะเดียวกันนายไพศาล มีความคิดว่าการเมืองเป็นเรื่องสกปรกและขาดความจริงใจ นั่นคือนายไพศาลมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเมือง

ในกรณีเช่นนี้จะเห็นได้ว่าหลักของทฤษฎีสอดคล้องทางความคิด ซึ่งจะแยกอธิบายให้เห็นได้ดังนี้

1. นายไพศาล ชอบ ม.ร.ว.ศีกฤทธิ์ และถ้า ม.ร.ว. ศีกฤทธิ์ชอบการเมืองแต่นายไพศาลไม่ชอบการเมือง แสดงว่าเกิดความไม่สมดุลขึ้น ในทัศนคติของนายไพศาลที่มีต่อ ม.ร.ว.ศีกฤทธิ์
2. ถ้าเปลี่ยนตัวอย่างเล็กน้อย กล่าวคือ นายไพศาลชอบ ม.ร.ว.ศีกฤทธิ์ และถ้า ม.ร.ว.ศีกฤทธิ์ไม่ชอบการเมือง แสดงว่ากรณีนี้จะเกิดการสมดุลขึ้นในทัศนคติของนายไพศาลที่มีต่อ ม.ร.ว. ศีกฤทธิ์
3. ถ้าเปลี่ยนตัวอย่างเป็นว่า นายไพศาลชอบ ม.ร.ว.ศีกฤทธิ์ และถ้า ม.ร.ว.ศีกฤทธิ์ ชอบการเมือง และนายไพศาลก็กลับชอบการเมืองด้วย กรณีนี้จะเกิดสภาวะสมดุลขึ้นในทัศนคติของนายไพศาลที่มีต่อ ม.ร.ว.ศีกฤทธิ์

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

ทัศนคติ เป็นสิ่งที่ยึดมั่นถือมั่นอยู่ เช่น เราชอบสิ่งใด พอใจในสิ่งใด ก็คือเรามีความรู้สึกต่อสิ่งนั้นไปในทางที่ดี ความรู้สึกอันนี้ก็เป็นอารมณ์ การเปลี่ยนแปลงทัศนคตินั้น เปลี่ยนแปลงได้ยากเพราะทัศนคติเป็นสิ่งที่มีความคงทน แต่ในบางอย่างหรือบางเรื่องก็อาจเปลี่ยนแปลงได้ง่าย อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงทัศนคติไม่ว่าจะเปลี่ยนในเรื่องใดก็ตาม โดยปกติเราจะยึดองค์ประกอบทั้ง 3 ขอบทัศนคติโดยทำให้องค์ประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งเสียไป

องค์ประกอบที่ 1 คือองค์ประกอบทางการรู้ เช่นการเลี้ยงสัตว์ไว้ได้ดูบ้าน เราก็พยายามให้ความรู้เขา โดยให้เขารู้ว่าการเลี้ยงสัตว์ไว้ได้ดูบ้าน จะทำให้อากาศเสีย เรายอนบนบ้านก็หายใจเข้าไป เมื่อมากเข้าก็ให้โทษแก่ร่างกาย กล่าวคือ อาจทำให้เป็นไซนัส เป็นโรคที่หอบ สุขภาพไม่แข็งแรงเท่าที่ควร

องค์ประกอบที่ 2 คือองค์ประกอบเกี่ยวกับความรู้สึก เช่นเด็กเคยถูกสุนัขกัดเกิดความกลัวสุนัขมาก เราก็พยายามนำเด็กไปใกล้สุนัข จับสุนัข ให้เด็กเล่นบ้าง เมื่อบ่อย ๆ ครั้ง ความรู้สึกก็อาจจะเปลี่ยนไป ว่าสุนัขไม่เหมือนกันทุกตัว อาจมีบางตัวเท่านั้นที่บังเอิญตนเองไปถูกกัดเข้า

องค์ประกอบที่ 3 คือองค์ประกอบทางกระทำ เช่น มีชายคนหนึ่งเป็นโรคจิตเกลียดแม่ มาก เราก็ให้คนนั้นออกมาแสดงบทบาทต่อหน้าเพื่อนฝูง ต่อหน้าแพทย์ ว่าการรักแม่นั้นจะต้องแสดงอย่างไร วิธีการนี้อาจทำให้ชายคนนั้นเปลี่ยนความรู้สึกแล้วก็อาจเปลี่ยนแปลงการกระทำได้

จากการกระทำให้องค์ประกอบส่วนใดส่วนหนึ่ง นับว่าเป็นสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ นอกจากนี้ยังมีอิทธิพลภายนอกอีกหลายประการ ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติ ดังที่ ฉลอง ภิมรัตน์ (2521) (ดร.ทรงพล ภูมิพัฒน์, 2538. หน้า 132) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. เกลี่ยกล่อม (Persuasion) วิธีการนี้เป็นการให้ความรู้หรือบอกเล่าชักชวน เพื่อให้บุคคลนั้นเห็นคล้อยตามว่า สิ่งที่เราแนะนำนั้นเป็นความจริงและเป็นสิ่งที่ดีงาม การที่จะให้คนเปลี่ยนทัศนคติเดิมมารับเอาทัศนคติใหม่ ไม่ใช่ของง่ายที่จะทำได้ตามลำพัง เราคนเดียว ถ้าเรายังเป็นเพียงคนเดียวที่ยังไม่ได้มีบทบาทสำคัญในสังคม ดังนั้นเราจึงต้องหากลวิธีที่จะทำให้เขาเชื่อใจ โดยที่เขาไม่รู้ตัวว่าเรากำลังจะเปลี่ยนความคิดของเขา กลวิธี ดังกล่าวนี้อาจเช่น ให้คนที่เราเคารพนับถือไปพูด ให้คนที่มีอิทธิพลเหนือจิตใจเขาพูด ให้คนที่เขารักใคร่ไปพูด มีการให้รางวัลเป็นการปูทางไว้ก่อน ใช้วิธีการอ้างอิงผู้มีชื่อเสียง ใช้วิธีการยกย่อง ซึ่งวิธีการเหล่านี้เราจะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมซึ่งในบุคคลแต่ละคนย่อมจะมีไม่เหมือนกัน

2. การย้ายกลุ่ม (Group Change) โดยหลักการของกลุ่ม กลุ่มจะมีอิทธิพลเหนือสมาชิกภายในกลุ่ม คือสามารถทำให้คนในกลุ่มคล้อยตามได้ ดังนั้นเมื่อเราจะเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลหนึ่ง เราก็อาจจะให้บุคคลนั้นย้ายกลุ่ม ซึ่งกลุ่มใหม่นี้ย่อมจะมีอิทธิพลเหนือทัศนคติของบุคคลที่ย้ายเข้ามาใหม่ได้ ทั้งนี้เพราะเมื่อเข้าไปอยู่ในกลุ่มใหม่ ก็ย่อมได้พบกับสมาชิกใหม่ พบกับบุคคลหลายระดับ หลายอาชีพ ความรู้สึกหรือความคิดเห็นต่าง ๆ ก็ย่อมจะเปลี่ยนแปลงไปได้

3. การโฆษณา (Advertisement) นับว่ามีความสำคัญมากต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ซึ่งเราจะเห็นได้จากชีวิตประจำวันแลอาจพบกับตัวเองเข้าแล้วก็ได้ ตัวอย่างเช่น บางคนไม่ชอบดู

ภาพยนตร์ไทย แต่จากการโฆษณาว่าเป็นหนึ่ง เป็นเรื่องแรกของไทยที่ชาวต่างประเทศยอมรับ พร้อมทั้งมีตัวอย่างบางตอนที่น่าสนใจประกอบ เราก็อาจเปลี่ยนทัศนคติได้โดยการมาดูภาพยนตร์เรื่องนั้น และก็อาจจะดูภาพยนตร์เรื่องอื่น ๆ อีก

4. จากแหล่งข่าวสาร (Source of the message) วิธีการนี้โดยเฉพาะจากหนังสือพิมพ์ บทความทางวิทยุ ชาวจากโทรทัศน์ นับว่ามีบทบาทสำคัญมากในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ทั้งนี้ เพราะบุคคลมีความรู้สึก (โดยเฉพาะคนไทย) ว่าสิ่งที่ตีพิมพ์เผยแพร่ทั่วประเทศ ชาวที่ออกจากวิทยุ หรือโทรทัศน์ซึ่งแพร่ไปทั่วประเทศ เป็นเรื่องที่สำคัญมากถ้าไม่เช่นนั้นจะไม่เห็นหรือเผยแพร่ไปทั่วประเทศ วิธีการนี้ใช้ได้ดีกับประเทศที่การศึกษายังไม่พัฒนา กล่าวคือประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังศึกษาอยู่ในระดับต่ำ

5. กาลผลักดันของกลุ่ม (Group Pressure) เนื่องจากพลังอำนาจของกลุ่มมีอิทธิพลเหนือสมาชิกภายในกลุ่ม และจะมีอำนาจบีบบังคับให้เราอยู่ในแบบขนบธรรมเนียมประเพณี และ ปทัสถานของกลุ่ม ดังเราจะเห็นได้จากผู้นำกลุ่ม ไม่ว่าจะอยู่ในกลุ่มใดก็ตามกลุ่มจะต้องทำให้ สอดคล้องกับความคาดหวังของกลุ่มเสมอ

หน้าที่ของทัศนคติ

หน้าที่ของทัศนคติหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นประโยชน์ของทัศนคติ ที่จะทำให้เกิดแรงบันดาลใจขึ้นในตัวมนุษย์ ซึ่งฮอลแลนด์เดอร์ (Hollander, 1967) (ดร.ทรงพล ภูมิพัฒน์, 2538. หน้า 147) ได้กล่าวไว้ว่าการเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่ของทัศนคตินั้น เป็นความพยายามที่จะเข้าใจถึง แรงจูงใจที่มีอยู่ในแต่ละบุคคล และเขาย้ำได้กล่าวเป็นประโยคคำถามอีกว่า อะไรคือความต้องการ ทาง จิตใจของมนุษย์เมื่อมนุษย์มีทัศนคติอย่างใดอย่างหนึ่ง? คำตอบนี้มีอยู่หลายประการแต่ ถ้าพิจารณาเกี่ยวกับประโยชน์ของทัศนคติจะมีอยู่ 2 ประการ คือ

1. ทำให้เรามีพื้นฐานพร้อมที่จะเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ในสังคม และรับความรู้ใหม่ ๆ ที่จะเกิดขึ้น
2. เป็นแนวทางในการที่จะได้รับและรักษาสถานการณทางสังคม กล่าวคือให้เป็นเอกลักษณ์ทางสังคม

นอกจากนี้ คาทซ์ (Kalz, 1960) (ดร.ทรงพล ภูมิพัฒน์, 2538. หน้า 147) ยังได้เสนอ หน้าที่ของทัศนคติ (ประโยชน์) ไว้ 4 ประการคือ

1. หน้าที่เกี่ยวกับความรู้ (Knowledge function) กล่าวคือ คนเราจะแสดงหาระดับของ ความสามารถ ความมั่นคง เพื่อที่จะรับรู้หรือได้มาตรฐานจุ่มงหมายของสังคม เป็นการช่วยเหลือ ให้เกิดความเข้าใจในเรื่องหนึ่ง ที่จำเป็นไปสู่การแก้ปัญหาในสังคมได้

2. หน้าที่เกี่ยวกับการปรับตัว (Adjustive function) ทักษะคิดจะทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจให้บุคคลปรับตัว เพื่อให้บุคคลได้รับความสำเร็จ และไปสู่จุดมุ่งหมายที่พึงพอใจ

3. หน้าที่ในการแสดงออกถึงค่านิยม (Value-expressive function) เป็นการแสดงออกในเรื่องความคิดเห็นของเขาให้บุคคลอื่นเห็นว่า จะต้องมีความสอดคล้องกับค่านิยมของสังคม

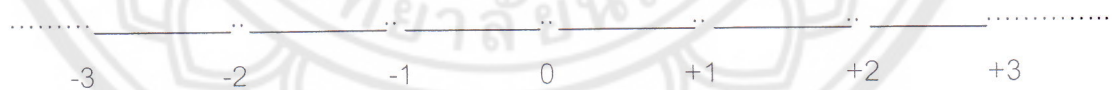
4. หน้าที่ในการป้องกันตนเอง (Self-defensive function) กล่าวคือสิ่งแวดล้อมหรือข้อเท็จจริงต่าง ๆ อาจทำให้เราไม่สบายใจ เราก็สามารถป้องกันตนเองได้ คือ มีทัศนคติต่อคนอื่น ๆ ในทางลบ เช่น คนพวกนั้นเป็นคนขี้เกียจและสกปรก ที่เรามีทัศนคติอย่างนี้ อย่างน้อยเราก็ต้องสะอาดและขยันกว่าเขา เราก็จะภาคภูมิใจ

การวัดทัศนคติ

ดร.ทองพล ภูมิพัฒน์ (2538.หน้า 148) กล่าวว่า เนื่องจากทัศนคติมีองค์ประกอบ 3 ประเภทดังที่กล่าวมาแล้ว การวัดทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เราอาจวัดองค์ประกอบใดองค์หนึ่ง หรืออาจวัดองค์ประกอบทางความรู้สึก และองค์ประกอบทางการกระทำ พร้อมกันไปเลยก็ได้ การวัดทัศนคตินั้นเขาจะวัดออกมาในลักษณะของ ทิศทาง (direction) และปริมาณ (Magnitude) ทั้งนี้เพราะมีเครื่องมือวัด และผู้ที่นิยมสร้างเครื่องมือที่จะวัดในลักษณะนี้กันมาก

ทิศทาง (Direction) จะมีอยู่ 2 ทิศทาง คือทางบวกหรือทางลบ ทางบวกก็หมายถึงการประเมินค่าของความรับรู้ การรู้สึก และการกระทำไปในทางที่ดี ชอบพอใจ ส่วนทางลบ จะเป็นการประเมินค่าของการรับรู้ การรู้สึก และการกระทำไปในทางที่ไม่ดี ไม่ชอบ ไม่พอใจ

ปริมาณ (Magnitude) เป็นความเข้มข้นหรือความรุนแรงของทัศนคติไปในทิศทางที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์นั่นเอง

ภาพ 6 แสดงทัศนคติให้เห็นเป็นเส้นตรง ซึ่งอาจเป็นในทางบวกหรือลบ

คนที่มีทัศนคตินั้นรุนแรง อาจจะเป็นการรุนแรงในทางบวกหรือทางลบก็ได้ แต่ถ้ามีทัศนคติใกล้ศูนย์ ก็แปลว่ามีความรุนแรงน้อย

นอกจากลักษณะ 2 ประการนี้แล้ว ทัศนคดียังมีลักษณะอื่น ๆ เช่น ความเด่นชัด (salient) ความซับซ้อน (complexity) ความรู้สึกนึกคิด (consciousness) ความเป็นศูนย์กลาง (centrality) เป็นต้น ซึ่งลักษณะเหล่านี้ยังไม่มีผู้นิยมสร้างเครื่องมือวัด

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าการวัดทัศนคติออกมาในลักษณะของทิศทางและปริมาณ ซึ่งกรวิธีกรวัดนั้นอยู่หลายวิธีดังนี้

1. วิธีการสังเกต (Observation) เป็นวิธีการที่ใช้ตรวจสอบบุคคลอื่น โดยการเฝ้ามอง และจดบันทึกพฤติกรรมของบุคคลอย่างมีแบบแผนทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบว่าบุคคลที่เราสังเกตมีทัศนคติ ความเชื่อ อุปนิสัยเป็นอย่างไร การสังเกตเป็นวิธีการศึกษาที่เก่าแก่และใช้กันมากจนถึงปัจจุบันซึ่งวิธีนี้เป็นที่นิยมและใช้แพร่หลายอยู่ในทุก ๆ สาขาวิชา โดยเฉพาะการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรม เพราะจะทำให้ผู้ศึกษาได้มองเห็นพฤติกรรมของบุคคลด้วยตนเอง อันจะก่อให้เกิดการสรุปผลจากการศึกษาได้ตรงกับความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น

ข้อมูลที่ได้จากวิธีการสังเกตจะต้องถูกต้องใกล้เคียงกับความเป็นจริงหรือเป็นที่เชื่อถือได้เพียงใดนั้น มีข้อควรคำนึงหลายประการ กล่าวคือควรจะมีการศึกษาหลาย ๆ ครั้ง ทั้งนี้เพราะทัศนคติของบุคคลมาจากหลาย ๆ สาเหตุนอกจากนี้ตัวผู้สังเกตเอง จะต้องทำตัวให้เป็นกลางไม่มีความลำเอียงและการสังเกตควรไปสังเกตหลาย ๆ ช่วงเวลา ไม่ใช่สังเกตเฉพาะเวลาใดเวลาหนึ่ง เช่นจะไปสังเกตในเวลาบ่ายเสมอ

2. วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) เป็นวิธีการที่ผู้ศึกษาจะต้องออกไปสอบถามบุคคลนั้น ๆ ด้วยปากเปล่า (พูดคุย) ของตนเอง ซึ่งโดยปกติผู้สัมภาษณ์จะเตรียมแผนการล่วงหน้าเอาไว้ว่าจะสัมภาษณ์ในเรื่องใด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงมากที่สุด ผู้สัมภาษณ์จะต้องทำให้ลักษณะบรรยากาศในการสัมภาษณ์เป็นกันเอง ยิ่งถ้าเป็นกันเองมากเท่าใด ข้อมูลที่ได้ก็ยิ่งต้องถูกต้องมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะผู้เล่าจะสบายใจไม่เคร่งเครียด

ข้อควรคำนึงที่สำคัญในการสัมภาษณ์ โดยเฉพาะในตอนเริ่มแรกของการสัมภาษณ์ไม่ควรทำให้เป็นพิธีการที่มีแบบแผน ถึงแม้ผู้สัมภาษณ์จะมีแบบล่วงหน้ามาแล้วก็ตาม การเก็บข้อมูลผู้สัมภาษณ์อาจจดบันทึกจากแบบฟอร์มที่เตรียมไป แต่ควรเป็นบันทึกจากเรื่องของข้อเท็จจริงซึ่งจะไม่ทำให้กระทบกระเทือนต่อบรรยากาศของการสัมภาษณ์ หรือไม่ก็ใช้เทปอัดไว้ก็ได้ วิธีการสัมภาษณ์นี้นับได้ว่าเป็นวิธีการหาข้อมูลที่ดีวิธีหนึ่งที่ทำได้สะดวก ไม่สิ้นเปลืองมาก สามารถจะได้ข้อมูลทั้งอดีต ปัจจุบันและอนาคต แต่ข้อเสียก็คือข้อมูลที่จะเป็นไปที่เสื่อมเสียแก่ผู้ที่เราจะศึกษาอาจจะไม่ถูกเปิดเผย ซึ่งเราจะต้องใช้วิธีการอื่น ๆ ศึกษาเพิ่มเติมอีก

3. วิธีการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นวิธีการที่นิยมใช้เมื่อผู้ศึกษาไม่สามารถที่จะติดต่อกับผู้ที่ศึกษาได้โดยตรง แบบสอบถามนั้นจะมีข้อคำอธิบายไว้อย่างเรียบร้อย เพื่อให้ผู้ตอบทุกคนตอบมาเป็นแบบแผนเดียวกัน การใช้วิธีการส่งแบบสอบถามนี้เป็นวิธีที่ใช้กันมากในการวัดทัศนคติ ทั้งนี้เพราะเราสามารถที่จะสร้างและถามได้ในหลาย ๆ ด้านตามความต้องการที่จะ

ส่งแบบสอบถามไปในคนเป็นจำนวนมาก ๆ ในเวลาเดียวกัน ส่วนในด้านการลงทุนก็นับได้ว่าใช้ทุนน้อยกว่าอีกหลาย ๆ วิธี

การวัดทัศนคตินี้นิยมใช้เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามมากที่สุด และก็มีผู้คิดแบบสอบถามกันอยู่เรื่อย ๆ แบบสอบถามที่ใช้กันมากได้แก่ มาตราวัดอันดับคุณภาพมาตราวัดแบบเรอร์สโตน มาตราวัดแบบลิเคิร์ต และมาตราวัดแบบ Semantic differential เป็นต้น ซึ่งทั้งนี้จะกล่าวถึงมาตราวัดแบบส่วนลิเคิร์ต และมาตราส่วนแบบ Semantic differential อันเป็นแบบที่นิยมใช้กันมากในประเทศไทยเพียงพอสังเขป

มาตราส่วนแบบลิเคิร์ต (Likert Scales) เวนซิส ลิเคิร์ต (Rensis Likert) (ดร.ทรงพล ภูมิพัฒน์, 2538.หน้า 151) เป็นผู้คิดขึ้นและเป็นที่นิยมใช้กันแพร่หลาย เนื่องจากสามารถสร้างได้โดยไม่ยาก มาตราส่วนวัดทัศนคติแบบลิเคิร์ตนี้ประกอบไปด้วยข้อความที่แสดงถึงทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วมีคำตอบให้เลือก 5 คำตอบ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง (Strongly disagree)

การตอบคำถามในห้าคำตอบนั้น โดยมากผู้ตอบมักจะเลือกคำตอบตัว ไม่แน่ใจ ดังนั้นบางครั้งจึงมีผู้ดัดแปลงเป็น 6 ตัวเลือก คือ เห็นด้วย 3 ตัวเลือกและไม่เห็นด้วย 3 ตัวเลือกโดยหลีกเลี่ยงตัวเลือก ไม่แน่ใจ หรือเห็นด้วย กับ ไม่เห็นด้วย ซึ่ง 6 ตัวเลือกนั้น อาจจะอยู่ในลักษณะดังนี้

- (+1) ฉันเห็นด้วยเล็กน้อย
- (+2) ฉันเห็นด้วยมากพอสมควร
- (+3) ฉันเห็นด้วยอย่างมาก
- (-1) ฉันไม่เห็นด้วยเล็กน้อย
- (-2) ฉันไม่เห็นด้วยมากพอสมควร
- (-3) ฉันไม่เห็นด้วยอย่างมาก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังของชาวพะเยาที่มีต่อมหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา มีดังนี้

นายณัฐกรฤกษ์ วงศ์เจริญ (2539) ได้ศึกษาการศึกษาเรื่องทัศนคติของผู้สื่อข่าวรัฐสภาต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร : กรณีศึกษาการอภิปรายไม่ไว้วางใจกันยายน 2539 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาถึงทัศนคติของผู้สื่อข่าวรัฐสภาที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาลในกรณีการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 2) ศึกษา

ถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อทัศนคติของผู้สื่อข่าวรัฐสภาที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 3) ศึกษาถึงการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน

ประชากรสำหรับการวิจัยนี้ได้แก่ ผู้สื่อข่าวรัฐสภา จำนวน 272 คน ซึ่งผู้สื่อข่าวรัฐสภาเป็นเพศชาย และเพศหญิงมีจำนวนใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 25 – 40 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นผู้สื่อข่าวสาขาหนังสือพิมพ์และวารสาร มีรายได้อยู่ระหว่าง 8,000 – 12,000 บาทต่อเดือน ทำหน้าที่ที่รัฐสภาเป็นเวลา 3 – 6 ปี

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผู้สื่อข่าวรัฐสภาที่มีสาขาผู้สื่อข่าวต่างกัน จะมีทัศนคติต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายค้านแตกต่างกัน โดยผู้สื่อข่าวรัฐสภาสาขาหนังสือพิมพ์ และวารสารจะมีทัศนคติที่ดีต่อกว่าผู้สื่อข่าวรัฐสภากลุ่มอื่น
2. ผู้สื่อข่าวรัฐสภาที่มีระยะเวลาในการทำหน้าที่ที่รัฐสภาต่างกัน จะมีทัศนคติต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายค้านแตกต่างกัน โดยผู้สื่อข่าวรัฐสภาที่ระยะเวลาทำหน้าที่ที่รัฐสภา 7 – 10 ปี จะมีทัศนคติที่ดีกว่าผู้สื่อข่าวรัฐสภากลุ่มอื่น
3. ผู้สื่อข่าวรัฐสภาที่มีสาขาข่าวต่างกัน จะมีทัศนคติต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายรัฐบาลแตกต่างกัน โดยผู้สื่อข่าวรัฐสภาสาขาโทรทัศน์ จะมีทัศนคติที่ดีกว่าผู้สื่อข่าวรัฐสภากลุ่มอื่น
4. ผู้สื่อข่าวรัฐสภาที่มีระยะเวลาในการทำหน้าที่ที่รัฐสภาต่างกัน จะมีทัศนคติต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายรัฐบาลแตกต่างกัน โดยผู้สื่อข่าวรัฐสภาที่มีระยะเวลาในการทำหน้าที่ที่รัฐสภา 3 – 6 ปี จะมีทัศนคติที่ดีกว่าผู้สื่อข่าวรัฐสภากลุ่มอื่น
5. ผู้สื่อข่าวรัฐสภาที่มีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายค้าน มากกว่าการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายรัฐบาล

นายธีรวัฒน์ ชูรัตน์ (2541) ศึกษาเรื่องความคาดหวังของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการป้องกันและกำจัดศัตรูข้าว โดยวิธีการผสมผสาน ในจังหวัดยโสธร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทราบสถานภาพส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการป้องกันและกำจัดศัตรูข้าวโดยวิธีผสมผสาน 2) ทราบความคาดหวังและผลที่ได้รับของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการป้องกันและกำจัดศัตรูข้าวโดยวิธีผสมผสานและ 3) เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความคาดหวังและผลที่ได้รับของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการป้องกันและกำจัดศัตรูข้าวโดยวิธีผสมผสาน ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือ เกษตรกรผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ

ป้องกันและกำจัดศัตรูข้าวโดยวิธีผสมผสาน ในจังหวัดยโสธร ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้วิธีการจับฉลาก (Lottery Method) จำนวน 194 ราย โดยการสัมภาษณ์ จากนั้นนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS/PC⁺) ผลการวิจัยมีดังนี้

สถานภาพส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 75.80) มีอายุเฉลี่ย 48 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และสมรสแล้ว มีรอยไถ่จากการขายข้าวเฉลี่ย 30,311 บาทต่อปี มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน ส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเอง มีขนาดพื้นที่ทำนาเฉลี่ย 23 ไร่ มีประสบการณ์การฝึกอบรมเฉลี่ย 1 ครั้งต่อปี มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 2 ครั้งต่อปี ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 94.80 เคยรับข่าวสารป้องกันและกำจัดศัตรูข้าวโดยผสมผสาน ร้อยละ 69.60 ไม่เคยรับข่าวสารจากรายการทางวิทยุ ร้อยละ 64.00 ไม่เคยรับข่าวสารจากรายการทางโทรทัศน์ ร้อยละ 59.30 ไม่เคยรับข่าวสารจากเพื่อนบ้าน ร้อยละ 89.20 ไม่เคยรับข่าวสารจากเอกสารสิ่งพิมพ์ทางเกษตร ร้อยละ 40.70 เคยรับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในระหว่าง 1 – 2 ครั้ง ร้อยละ 86.60 ไม่เคยได้รับข่าวสารจากหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน และร้อยละ 81.40 เป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.)

ความคาดหวังและผลที่ได้รับของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการป้องกันและกำจัดศัตรูข้าว โดยวิธีการผสมผสานในจังหวัดยโสธร ผลการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลมีความคาดหวังไว้มากว่าต้นทุนการผลิตข้าวจะลดลง ผลผลิตและคุณภาพข้าวจะเพิ่มขึ้น จะจำหน่ายข้าวในตลาดได้ง่ายและมีราคาสูงขึ้น การระบาดของศัตรูข้าวจะลดลง จะมีการปลอดภัยต่อตัวเองและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้าม หลังจากที่ผู้ให้ข้อมูลนำวิธีการป้องกันและกำจัดศัตรูข้าวโดยวิธีผสมผสาน ไปปฏิบัติในแปลงนา พบว่า ผลที่ได้รับในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วนั้น ได้ผลอยู่ในระดับหนึ่ง ซึ่งยังไม่มากเท่าที่ผู้ให้ข้อมูลคาดหวังไว้

การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความคาดหวังและผลที่ได้รับการเกษตรที่เข้าร่วมโครงการป้องกันและกำจัดศัตรูข้าวโดยวิธีผสมผสานในจังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความคาดหวัง ที่แตกต่างไปจากผลที่ได้รับ ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ต้นทุนการผลิตข้าว ผลผลิตข้าว การตลาดข้าว การระบาดของศัตรูข้าวและความปลอดภัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นิภาพร ลิ้มปัทธากุล และคณะ (2543) ได้ศึกษาความคาดหวังของผู้บริหารสถานศึกษาต่อบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการกำกับและส่งเสริมสนับสนุน กิจกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย ซึ่งการ

วิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้บริหารสถานศึกษาต่อบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในการกำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย จำนวน 701 คน กลุ่มตัวอย่าง 200 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ตามสัดส่วน จำนวนโรงเรียนในพื้นที่อำเภอ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ด้านการกำกับกิจกรรมของสถานศึกษา ความคาดหวังของผู้บริหารสถานศึกษาต่อบทบาทคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการกำกับกิจกรรมสถานศึกษา เรียงลำดับ แต่ละด้าน ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านอาคารสถานที่ ด้านกิจการนักเรียน อยู่ในระดับมาก ด้านธุรการ การเงินและพัสดุ ด้านวิชาการ และด้านบุคลากร อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการส่งเสริมสนับสนุน ความคาดหวังของผู้บริหารสถานศึกษาต่อบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านธุรการ การเงินและพัสดุ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ ชุมชน ด้านอาคารสถานที่ ด้านกิจการนักเรียน ด้านวิชาการ และด้านบุคลากร เป็นอันดับสุดท้าย

ชรัยิพร ภูมา (2543) ได้ศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจในการใช้ประโยชน์จากเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อโรงเรียนไทย (School net) เพื่อพัฒนาการศึกษาและเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาลักษณะความคาดหวังและความพึงพอใจในการใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาการศึกษาและเรียนรู้จากเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อโรงเรียนไทย (School Net) ของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครรวมทั้ง ศึกษาลักษณะการใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาการศึกษาและเรียนรู้จากอินเทอร์เน็ตผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อโรงเรียนไทย (School Net) ของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงระบบการเรียนการสอนโดยมีเครื่องมือที่ทันสมัยช่วยให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อวงการการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประชากรที่ศึกษาได้แก่นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 จากโรงเรียนที่มีความถี่ในการใช้อินเทอร์เน็ตผ่านโครงการเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อโรงเรียนไทย (School Net) สูงที่สุด 10 โรงเรียนแรก จำนวน 400 คน ตามสูตรของยามานะ โดยศึกษา

คุณลักษณะประชากรศาสตร์ ทักษะการใช้อินเทอร์เน็ต ลักษณะการใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เป็นค่าร้อยละ ความถี่ ส่วนการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจในการใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาการศึกษาและเรียนรู้จากเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อโรงเรียนไทย (School Net) ใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมจำแนกทางเดียว (One Way ANOVA) สถิติไคสแควร์ (Chi-square) รวมทั้งใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product Moment) ในการวิเคราะห์ นอกจากนี้ยังใช้วิธีการสัมภาษณ์อาจารย์ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับโครงการ School Net เพื่ออภิปรายผลเพิ่มเติม ซึ่งผลการวิจัยเป็น ดังนี้

1. ความคาดหวังตามองค์ประกอบทั้ง 5 ได้แก่ ความคาดหวังเพื่อต้องการรับรู้เหตุการณ์ เพื่อต้องการคำแนะนำ เพื่อต้องการความตื่นตัว เพื่อต้องการเสริมสร้างความคิดเห็นให้มั่นคงยิ่งขึ้นหรือสนับสนุนการตัดสินใจที่ทำได้แล้ว เพื่อต้องการความบันเทิงเพลิดเพลินและผ่อนคลายอารมณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์กับลักษณะการใช้ประโยชน์จากบริการประจำบนอินเทอร์เน็ต ความถี่ในการใช้บริการอินเทอร์เน็ตต่อสัปดาห์ และระยะเวลาในการใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตครั้งผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อโรงเรียนไทย (School Net) อย่างมีรูปแบบสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน

2. ความพึงพอใจที่ได้รับตามองค์ประกอบทั้ง 5 ได้แก่ ความคาดหวังเพื่อต้องการรับรู้เหตุการณ์ เพื่อต้องการคำแนะนำ เพื่อต้องการความตื่นตัว เพื่อต้องการเสริมสร้างความคิดเห็นให้มั่นคงยิ่งขึ้นหรือสนับสนุนการตัดสินใจที่ทำได้แล้ว เพื่อต้องการความบันเทิงเพลิดเพลินและผ่อนคลายอารมณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์กับลักษณะการใช้ประโยชน์จากบริการประจำบนอินเทอร์เน็ต ความถี่ในการใช้บริการอินเทอร์เน็ตต่อสัปดาห์ และระยะเวลาในการใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตครั้งผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อโรงเรียนไทย (SchoolNet) อย่างมีรูปแบบสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน

3. มีความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครในแต่ละกลุ่มความถี่ในการใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตเพื่อประกอบการเรียนปกติ แต่ไม่มีความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยระดับการได้รับรางวัลอื่น ๆ นอกเหนือจาก การเรียนปกติในแต่ละกลุ่มความถี่ในการใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตเพื่อการประกอบการเรียนปกติ

4. มีความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังกับความพึงพอใจในการใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตเพื่อพัฒนาการศึกษาและเรียนรู้ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อโรงเรียนไทย (School Net) ของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครมีความคาดหวังทั้งในปัจจุบันและอนาคตด้านการศึกษาที่มีต่อโครงการเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อโรงเรียนไทย (School Net) คืออยากให้มีการเรียนการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเพื่อให้ได้ข้อมูลที่กว้างขวาง ได้รับรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่ยังไม่รู้ในการเรียนการสอนรายวิชาต่าง ๆ มากที่สุด ส่วนความคาดหวังด้านอื่น ๆ ที่มีผลต่อโครงการเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อโรงเรียนไทย (School Net) คือคาดหวังอยากใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อความบันเทิงต่าง ๆ เช่น ฟังเพลง ดูหนัง พุดคุยกัน หรือดูคอนเสิร์ตทางอินเทอร์เน็ตได้มากที่สุด ส่วนปัญหาในการให้บริการของโครงการนี้ได้ การจลาจลระบบเครือข่าย ติดขัด ต่อเข้ายาก สายหลุดบ่อย เวลาในการให้บริการไม่ยืดหยุ่น การต่ออายุเร็วเกินไป ไม่สะดวก ปัญหาด้วยฝึกอบรมบุคคลากร ปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์โครงการ School net ไม่ค่อยทั่วถึง โครงการให้พื้นที่การทำโฮมเพจน้อยไป ข้อมูลในโฮมเพจยังไม่ค่อยทันสมัย สำหรับข้อเสนอแนะที่มีต่อโครงการ School Net ได้แก่ ควรปรับปรุงระบบการให้บริการให้ยืดหยุ่นกว่านี้ ไม่ว่าจะเป็นเวลาการให้บริการ หรือการต่ออายุ ไม่ควรต่ออายุทุก ๆ 6 เดือน เพราะเร็วเกินไป ขั้นตอนก็ยุ่งยากควรลดขั้นตอนโดยสามารถให้เขียนและ Fax ตอบกลับไปได้ ส่วนการประชาสัมพันธ์ก็ควรจัดทำให้มากกว่านี้ อาจใช้ทั้งวิธีการส่งไปรษณีย์ และทาง E-mail หรือทางโฮมเพจควบคู่แบบขนาน น่าจะมีการผลักดันนโยบายใด ๆ ที่ทำให้เด็ก และประชาชนทั่วไปใช้บริการอินเทอร์เน็ตได้ทั่วถึง เช่น ลดค่าบริการลง เพื่อที่แต่ละโรงเรียนจะได้มีทางจัดหางบประมาณที่พอเพียงมาใช้บริการอินเทอร์เน็ตเพิ่มมากขึ้นไม่ต้องรอเฉพาะของฟรี ซึ่งต้องแบ่งกันใช้มากเกินไป โรงเรียนที่พอมีงบจะได้ช่วยเหลือตัวเองได้ อยากให้มีการฝึกอบรมบุคคลากรของแต่ละโรงเรียนให้มากขึ้น และสุดท้ายอยากให้มีการป้องกันการเข้าชมเว็บไซต์ที่ไม่ดี ให้เข้มงวดกว่านี้

อริชัย อรรถอุดม (2545) ได้ศึกษาความคาดหวัง ความพึงพอใจ ในการใช้บริการระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ในการหางานและสมัครงาน ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลในช่วง 1 – 31 เดือนมกราคม พ.ศ. 2545 โดยใช้เครื่องมือคือ แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากสถานที่ ๆ จัดงานตลาดนัดพบแรงงาน ในกรุงเทพฯ จำนวน 4 แห่ง จำนวน 200 คน และจากเว็บไซต์ <http://cybergame.loxinfo.co.th/equestion/index.htm> จำนวน 200 ชุด รวมทั้งสิ้น 400 ชุด นำเสนอข้อมูลโดยตารางวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการใช้สถิติวิเคราะห์ค่าตัวแปรปรวนแบบทางเดียว (ANOVA) และ Chi-Square เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรประกอบการนำเสนอโดยการพรรณนา (Descriptive)

ในการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์คือ

1. เพื่อศึกษาความคาดหวังประโยชน์จากการใช้บริการหาตำแหน่งและสมัครงานผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการใช้บริการหาตำแหน่งและสมัครงานผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจประโยชน์จากการใช้บริการหาตำแหน่งงานและสมัครงานผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังประโยชน์จากการใช้บริการหาตำแหน่งงาน และสมัครงานผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต กับพฤติกรรมในการใช้บริการหาตำแหน่งและสมัครงานผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต อย่างไร
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมในการใช้บริการหาตำแหน่งงานและสมัครงานผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต กับความพึงพอใจจากการใช้บริการหาตำแหน่งงานและการสมัครงานผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
6. เพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจจากการใช้บริการหาตำแหน่งงาน และการสมัครงานผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต กับความคาดหวังประโยชน์จากการใช้บริการหาตำแหน่งงานและสมัครงานผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
7. เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคของการใช้บริการหาตำแหน่งงานและสมัครงานผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคาดหวังประโยชน์จากการใช้บริการหาตำแหน่งงานและสมัครงานผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยกลุ่มเป้าหมายมีความคาดหวังประโยชน์จากการใช้บริการหาตำแหน่งงาน และสมัครงานผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในระดับสูง ซึ่งคาดหวังในเรื่องการได้รับข้อมูลข่าวสารการสมัครงาน ประหยัดค่าใช้จ่าย และคาดหวังจะได้งานที่พอใจที่สุด ส่วนปัจจัยด้านคุณลักษณะทางประชากร พบว่าตัวแปรด้านเพศและอาชีพมีความสัมพันธ์กับความหวังประโยชน์จากการใช้บริการหาตำแหน่งงาน และสมัครงานผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนตัวแปรอื่นคือ ตัวแปรอายุ สถานภาพทางการสมรส ระดับการศึกษา รายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังประโยชน์จากการใช้บริการหาตำแหน่งงานและสมัครงานผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

2. พฤติกรรมในการใช้บริการหาตำแหน่งงาน และสมัครงานผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ทางด้านคุณลักษณะของประชากรพบว่า เพศอายุ อาชีพ รายได้ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการหาตำแหน่งงานและสมัครงานผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

3. ความพึงพอใจประโยชน์จากการใช้บริการหาตำแหน่งงาน และสมัครงานผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ในส่วนของความพึงพอใจพบว่ามีความพึงพอใจในระดับสูง คือ พึงพอใจในเรื่องการประหยัดค่าใช้จ่ายในการสมัครงาน พึงพอใจจากการได้รับข้อมูลข่าวสารการสมัครงานรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ และสามารถสมัครงานในตำแหน่งที่แตกต่างจากที่ลงสมัครงานในสื่ออื่น ๆ ส่วนปัจจัยทางด้านประชากรพบว่า ตัวแปร เพศ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจจากการหางาน และสมัครงานผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ส่วนตัวแปร อายุ สถานภาพทางการสมรส อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจจากการหางาน และสมัครงานผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

4. ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังประโยชน์จากการใช้บริการจากการหางานและสมัครงานผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตกับพฤติกรรมในการหางาน และสมัครงานผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตโดยพฤติกรรมได้แก่ ความถี่ และระยะเวลาพบว่าความคาดหวังประโยชน์จากการหางาน และสมัครงานผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กับความถี่ในการหางาน และสมัครงานผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และคาดหวังประโยชน์จากการหางาน และสมัครงานผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไม่มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาในการหางาน และสมัครงานผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

5. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมในการหางาน และสมัครงาน ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตกับความพึงพอใจจากการใช้บริการหางาน และสมัครงานผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต พฤติกรรมได้แก่ ความถี่ และระยะเวลา พบว่าพฤติกรรมในการหางาน และสมัครงานผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทั้งความถี่และเวลามีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจจากการใช้บริการหางาน และสมัครงานผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

6. ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังประโยชน์จากการใช้บริการหางาน และสมัครงานผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต กับความพึงพอใจจากการใช้บริการหางานและสมัครงานผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต พบว่าความคาดหวังประโยชน์จากการใช้บริการหางาน และสมัครงานผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจจากการใช้บริการหางาน และสมัครงานผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

7. ปัญหา และอุปสรรคของการใช้บริการหาตำแหน่งงานและสมัครงานผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งปัญหาที่กลุ่มเป้าหมายได้ทำการเสนอแนะประเด็นสำคัญ 3 ประเด็น ได้แก่ ข้อมูลรายละเอียดยากแก่การเข้าใจ และควรมีการให้รายละเอียดเกี่ยวกับตำแหน่งงานและข้อมูลบริษัทที่รับสมัครมากขึ้น ควรมีการปรับปรุงความทันสมัยของข้อมูลอยู่เสมอ และควรจัดเรียงเรียงตำแหน่งงานให้เป็นหมวดหมู่ แบ่งระดับประเภทของงานให้เหมาะกับ เพศ และ การศึกษาให้ชัดเจน

